

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

ТАРБИЯ ҲАЁТ ДЕМАКДИР

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим!

Аллоҳга беадад ҳамду сано, Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) дурудун саловат, саломларимиз бўлсин.

Ўтган 2007 йилни катта муваффақиятлар билан яқунладик. Унинг “Ижтимоий ҳимоя йили” деб аталгани динимиз буюрган эзгу ишларни жонлантиришимизда қўл келди. Шу муносабат билан Ўзбекистон мусулмонлари идораси орқали кам таъминланган оилаларга ёрдам сифатида йил давомида 233 миллион сўмдан зиёдроқ пул, тайёр буюмлар улашилди.

Ўтган йили пойтахтимиз Тошкентга “Ислон маданияти пойтахти” мақоми берилди. Бу эътироф дунё нигоҳини юртимизга қаратди. Буюк боболаримиз илмий, меъморий меросини қадрлаш қаторида мустақилликдан кейин тикланиб, давом этаётган диний-маърифий бунёдкорлик ишларимиз ижобий баҳолангани кўнглимизни тоғдай кўтарди, илҳом бағишлади. Шу муносабат билан августда Тошкент ва Самарқандда, ноябрда Самарқанд ва Бухорода халқаро илмий-амалий анжуманлар бўлиб ўтди. Уларда ўттиздан ортиқ чет давлатлардан қатнашган бир юз элликка яқин дин ва давлат арбоблари, олимлар оғзидан ўтмишимиз ва бугунимиз ҳақида илиқ фикрларни эшитиш ҳаяжонли эди. Бир мисол. Саудия Арабистони маданият ишлари вазири ўринбосари Самарқанд ва Бухорони зиёрат қилиб, охири Тошкентда “Ҳазрати Имом” мажмуасида бўлганида бундай деди: “Мен аввал “Ислон маданияти пойтахти” мақоми берилган бошқа шаҳарларда бўлганман. Сизнинг диёрингизга биринчи бор келишим. Билганимда олдин Тошкентга келган бўлардим. Чунки бу ерда исломий маданиятни қадрлаш ва ўрганиш борасида фавқулодда ижобий бир ҳолатни кўрдим. Бу ишларни ибрат сифатида бошқаларга ҳам етказаман”.

Шу галги ҳаж мавсумида ҳам кўпгина давлатлар муфтийлари билан кўришдик, диёримизда бўлганлар жуда хурсанд, ҳозирча келолмаганлар армонда, аммо барчаси Тошкентга бу мақомнинг берилиши адолатли бўлганини алоҳида таъкидлашди.

Ҳаж сафаримиз ҳам кам-кўстсиз, талофатсиз ўтди. Беш минг кишидан ошиқ юртдошларимиз ҳажнинг барча рукн ва шартларини чиройли адо этиб, соғ-саломат Ватанга қайтишди. Ҳажларимизни Аллоҳ таоло мабрур айлаган бўлсин.

Мана, милодий 2008, ҳижрий 1429 йил ҳам бошланди. Бу йил “Ёшлар йили” деб эълон қилинганидан ниҳоятда мамнунмиз. Бунинг бир қанча эътиборга молик сабаблари бор. Олдимизда катта вазифалар турибди. Назаримда, уларнинг энг масъулиятлиси, фидойилик билан астойдил ёндашиш лозим бўлгани ёшларимиз тарбиясидир.

Дўст-ёр, қариндошларни чақириб, туғилган фарзанд учун шукрона қилиш, соғлом, салоҳиятли, илмли, динига, эл-юртига хизмат қиладиган солиҳ инсон бўлишини сўраб, кўпчиликнинг дуосини олиш ҳам фарзанд келажагига эътибордир. Тарбия фарзанд каттароқ бўлиб, ўзини таний бошлаган палладан эмас, ҳатто туғилмасидан олдин — она уни вужудида кўтариб юрган даврдаёқ бошланади. Фарзанд туғилганидан кейин эса тарбияни бир кун ҳам унутмаслик керак. Шу боис ўтган асрнинг бошида маърифатпарвар адибимиз Абдулла Авлоний “Тарбия биз учун ё ҳаёт, ё мамот масаласидир” деб эълон этган эди.

Бой маънавий меросимизда тарбияга оид ўғитлар, васият янглиф кўрсатмалар истаганча топилади. Фақат уларни ўқиб, уқиб, ҳаётимизга татбиқ этишимиз, ёшларимиз онгига сингдиришимиз керак.

(Давоми 6-бетда)

МУМИННИНГ СИФАТЛАРИ

Имон ва яхши ишлар бахтли ҳаёт калити-дир. Улар илм ва маърифат билан қўлга киритилади.

Имонли киши одамларга яхшиликни раво кўради, доимо яхшиликка интилади.

Қалбини ҳасад, гина, фирромлик каби барча иллатлардан поклайди.

Ризқ, саломатлик, бойлик, илм ва мартабада ўзидан пастдагиларга қараб ибрат олади.

Ҳазаб қилмайди, сабрли, бағрикенг бўлади.

Ўзи ҳақида айтилган ёмон сўзлар ҳеч қачон унга зарар бермайди, балки ўша сўзни айтган кишига зиёни етади. Бу ҳақда ўйлаб, бош қотириб ўтирмайди.

Тўғри фикрлайди, атрофдаги воқеларни ақл ва фаросат билан баҳолайди.

Бирор кишидан тамаъ қилмайди. Барча яхшиликни Аллоҳ таолодан умид қилади.

Иши режали бўлади, бугунги ишини эртага қолдирмайди.

Яқин ва узоқ қариндошларига фақат яхши муомала қилади, уларнинг айбларидан кўзини юмади.

Бировларнинг хатоси, миш-мишлар, тойи-лишлар ва одамлар ҳақидаги хабарларга эътибор бермайди.

Мозийдан сабоқ олади.

Танқидлардан саросимага тушмайди, зеро, танқидлар уни тўғри йўлга бошлайди.

Ҳамма нарса қазо ва қадар билан бўлишини асло эсдан чиқармайди.

Жиддий ва самара берувчи ишларни вазифа қилиб олади, бекорчиликдан четланади.

Саломатлигига мунтазам эътибор беради, ибодатларга доимо тайёр юради.

Гуноҳларига надомат қилади, истиғфор айтади.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ

Абдулазиз МАНСУР

Абдураззоқ ЮНУС

Ортиқбек ЮСУПОВ

Нуриддин ҲОШИМОВ

Анвар ТУРСУН

Неъматилла ИБРОҲИМОВ

Аҳад ҲАСАНОВ

Зоҳиджон ИСЛОМОВ

Зоҳидилло МУНАВВАРОВ

Баҳодир КАРИМОВ

Эркин МАЛИК

Муҳаммад Шариф ЖУМАН

Юсуфжон ИСХОҚ

Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Абдул Жалил ХЎЖАМ

(Бош муҳаррир ўринбосари)

Аҳмад Муҳаммад ТУРСУН

Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Матнни

Райҳона ХОЛБЕК қизи,

Зебунисо ҲУСАЙН қизи

терди.

Тарғибот-ташвиқот маркази:

Фарғона вилояти — 8.373.222-12-38
Раҳбари Салоҳиддин Нуриддин

Манзилимиз:

700069 Тошкент шаҳри

Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;

Тел: 160-45-62, тел.факс: 144-36-53.

Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz

Интернет почтаимиз: hidoyat_jurnali@mail.ru

Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинган. Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2008 йил 15 январда рухсат берилди.

Босмаҳонага 2008 йил 21 январда топширилди.

Қоғоз бичими 60x84^{1/8}. Адади 18000 нусха. 7-сон буюртма. «KOH NUR» МЧЖда босилди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди. Мақолалар хат орқали юборилганда исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин.

Мақолалар кўчириб босилса ёки иқтибос олинса,

«Ҳидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Бугунинг гапи	
Усмонхон АЛИМОВ	
Тарбия ҳаёт демакдир.....	1
Сийрат	
Расулulloҳнинг (алайҳиссалом) фазилатлари.....	5
ЎМИ ҳаёти	
Азҳарда ўқишади.....	7
Ҳадис шарҳи	
Имом НАВАВИЙ	
Оға-инилик иноқликдир.....	7
Ёшлар йили	
Меҳр ва фароғат маскани.....	8
Хабарлар	
Ислом ва олам.....	10
Аёллар саҳифаси	
Аёл яхши тарбиячи бўлиши керак.....	14
Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи	
Ўрнида берилган танбех.....	15
Олисларга саёҳат	
Аҳмад ТУРСУН	
Туркия Республикаси.....	16
Мактубларда манзаралар	
Нодирбек ҚОСИМОВ	
Чиройли бахт.....	17
Хотира	
Шайх Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобоҳон.....	18
Мужда	
Ёшлар йилида ёшлар шаҳарчаси.....	19
Иқтидорли ўқувчиларга махсус стипендия.....	19
Араб тилини ўқитиш истиқболлари.....	19
Ҳолис назар	
Янги умумий бозор.....	22
Валентин ПРУССАКОВ	
Ичкиликхўрлик асоратлари.....	22
Мовароуннаҳр уламолари	
Машҳур Насафийлар.....	23
Шеърят	
Турсунали ИБРОҲИМ	
Мағфиратнинг сўрайман.....	24
Мардон БЎРИЕВ	
Қўринг.....	24
Бахтиёр ХАЛИЛИЙ	
Имон дегил.....	25
Йўқлов	
Файзираҳмон САИДАҲМЕДОВ	
Асакалик Муҳаммаджон Солеҳ домла.....	26
Эътироф	
Ҳотам АБДУРАҲМОН МАҲЖУБ	
Қоҳирадаги «Ўзбек боғи».....	28
Адабиёт	
Эркин МАЛИК	
Довонда.....	30
Мактубларда манзаралар	
НОЗИМА	
Отамнинг айтганлари.....	32
Болалар саҳифаси	
Ҳорун ЯҲЁ	
Тўрткўз айиқчалар.....	32

Тафсир

ЮСУФ СУРАСИ

4

Ибн Касир бундай дейдилар: «Ана шу мақсадда китобларнинг шарафлиси тилларнинг шарафлисида расулларнинг шарафлисига фаришталарнинг шарафлиси воситасида заминнинг шарафли қисмида ойларнинг шарафлисида туша бошлади».

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Масжидул Ҳаром кенгайтирилади

Масжидул Ҳаром тарихида энг катта кўламли кенгайтириш ишлари асосан шимол, шимоли-ғарб йўналишида амалга оширилади. Шу пайтгача масжиднинг уч юз минг квадрат метрли ички майдонида оддий кунлари етти юз ўттиз минг, ҳайит ва ҳаж кунлари бир ярим миллион киши жамоат намози ўқий оларди. Янгидан кенгайтириш ишлари биттач, бу кўрсаткич камида икки бараварга ортади.

13

Саҳобалар ҳаёти

Холид Муҳаммад ХОЛИД

ҲАКИМ ИБН ҲАЗОМ

20

«Сен қаттиқ янглишяпсан, ўғлим, фахрланиш даври ўтди, ифтихорга аригулик фақат тақво қолди. Бу ҳовлини сотиб, пулига жаннатдан уй сотиб олмоқчиман».

Масала

БИР САВОЛ СЎРАСАМ...

Автобус ва енгил машиналарнинг эгалари фарз ва вожиб намозларни тушиб, ерда ўқишлари лозим. Йўловчи ҳам, ҳайдовчидан уловни тўхтаб туришни илтимос қилиб, фарз ва вожиб намозни ерда ўқийди.

27

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилаётгани учун уни ножоиз жойларга ташламаслигингизни сўраймиз.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾

ЮСУФ СУРАСИ

Нозил бўлиш сабаби

Бу сурада Юсуф (алайҳиссалом) қиссалари тўла баён қилинган. Имом Ҳоким Саъд ибн Абу Ваққосдан (розийаллоху анху) ривоят қилади: «Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) тушган оятларни саҳобаларга тиловат қилардилар. Улар Расулulloҳдан (соллаллоху алайҳи ва саллам) қисса айтиб беришларини исташди. Шунда Юсуф (алайҳиссалом) сурасининг 3—12-оятлари тушди. Бу сура Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) билан Қурайш ораси кескинлашганида, Ҳадича онамиз ва амакилари Абу Толиб вафот этган ғам йили ўтгач, Маккаи мукаррамада нозил бўлди.

Иккинчи бир фикрга кўра, Макка кофирлари баъзи яҳудийлар билан учрашиб, Муҳаммад (алайҳиссалом) ҳақларида баҳслашиб қолишди. Шунда яҳудийлар: «Муҳаммаддан сўранглар-чи, нима учун Ёқуб оиласи Шомдан Мисрга кўчиб ўтди экан ва яна у ҳақдаги қиссани ҳам сўранглар-чи?» дейишганида Юсуф сураси нозил бўлган.

Сура ниҳоятда ёқимли ва роҳатбахшдир; меҳр ва марҳамат, назокат ва майинлик билан йўғрилгандир. Бошқа маккий суралар каби унда огоҳлантириш ва таҳдид қилиш хусусиятлари йўқ. Шу боисданми Ато (розийаллоху анху): «Агар ғамгин киши Юсуф сурасини эшитса, хотиржам бўлади», дейдилар.

1. Алиф Лом Ро. Ушбу (оятлар) **очик баён этувчи Китоб оятларидандир.** **2. Биз уни** (тушунишингиз учун) **араб тилида нозил қилдик.** **3. Биз сизга бу Қуръонни ва-**

ҳий қилиш билан гўзал қисса сўзлаб берамиз. Сиз ваҳий қилишимиздан олдин уни билмайдиганлар жумласидан эдингиз!

Тафсири ва баёни

1. Алиф Лом Ро. Ушбу (оятлар) **очик баён этувчи Китоб оятларидандир.**

Бу сурада Қуръони карим «**очик баён этувчи**» деб сифатланишининг сабаби сабрли, олижаноб пайғамбар Юсуф (алайҳиссалом) бошларидан кечирган воқеалар ҳақида баён қилингандир.

Замахшарий оятни бундай тафсири қилган: «Бу сурада сизга туширилган оятлар арабларни лол қолдиришда аҳамияти равшан суранинг оятларидир».

Абу Ҳайён бундай дейди: «Китоб»дан мақсад Қуръондир». У ўзи очик-равшандир. Арабларни лол қолдириши ва уларга дашном бериши аниқдир. Очик баён этилган нарсалар: ҳалол ва ҳаром, жазолар ва ҳукмлар, керакли диний масалалардир. Қуръони карим тўғри йўлни, ҳидоятни ва баракани кўрсатувчидир.

2. Биз уни (тушунишингиз учун) **араб тилида нозил қилдик.**

Биз бу Қуръонни араб миллатидан бўлган Муҳаммадга (алайҳиссалом) сизлар беҳабар бўлган қисса, хабар, одоб, ахлоқ, ҳукм ва соғлом турмуш қонун-қоидаларини билинг, унинг тўғри йўлга солувчи маъно ва мақсадларини фикр қилинг деб фасоҳатли, маъноларни тўла ва кенг баён этадиган тилда — араб тилида туширдик.

РАСУЛУЛЛОҲНИНГ (алайҳиссалом) ФАЗИЛАТЛАРИ

Ибн Касир бундай дейдилар: «Ана шу мақсадда китобларнинг шарафлиси тилларнинг шарафлисида расулларнинг шарафлисига фаришталарнинг шарафлиси воситасида заминнинг шарафли қисмида ойларнинг шарафлисида туша бошлади. Шунинг учун у барча жиҳатдан мукамалдир».

3. Биз сизга бу Қуръонни ваҳий қилиш билан гўзал қисса сўзлаб берамиз. Сиз ваҳий қилишимиздан олдин уни билмайдиганлар жумласидан эдингиз.

Биз сизга мукамал, барча нарсани баён этган бу Қуръонни ваҳий қилиш билан хабарларнинг яхшисини етказамиз. Бу сурада Юсуфнинг (алайҳиссалом) юксак гоёли ва кўп ибратли қиссаси тўла баён этилади. Биз сизга ваҳий қилишимиздан олдин уни билмас эдингиз, сиз ҳам қавмингиз каби ўтганларнинг хабарлари ва қиссаларидан беҳабар эдингиз.

Мазкур оятлар қуйидаги маъноларга далолат қилади.

Қуръони карим очик баён этувчи Китобдир. У ҳалол ва ҳаромни, жазо ва ҳукмларни, қонун ва ахлоқни бутун олам тўғри йўлда бўлиши, барча инсонлар яхшилик ва фаровонликда яшаши учун баён этган Китобдир. У Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) пайғамбарликларининг очик-ойдин мўъжизасидир.

Қуръоний қиссалар орасида бу сурадаги қисса бошқаларидан фарқлаб, «гўзал қисса» деб номланишига сабаб унда имон ва тавҳид, ибрат ва ҳикмат; фикҳ ва сийрат, оила ва рўзғор юритиш, дин ва дунё манфати; набий ва солиҳлар, фаришталар ва шайтонлар, жин ва инс, ҳайвон ва қушлар зикр этилгани; подшоҳ ва раият, савдогарлар, уламолар ва жоҳиллар, эрлар ва аёллар, аёлларнинг ҳийла ва макрлари ҳақида сўз борлигидир.

Бу қисса ибрат ва чиройли ваъзларга тўладир.

(Давоми келгуси сонда)

Ухлаган пайтларида ҳам муборак қалблари уйғоқ турарди. Бу хислат барча пайғамбарларга хос бўлган.

Умрларида ҳеч қачон эсанган эмаслар. Бу ҳам бутун пайғамбарларга хос хислатдир.

У зотга ҳеч бўлмаса умрда бир марта саловат айтиш жами умматга фарз қилинди. Аллоҳ таоло ва фаришталар ҳам Расулуллоҳга (алайҳиссалом) саловат ва салом айтади. (Бу хусусда оят нозил бўлган).

Инсонларда учраши мумкин бўлган барча яхши хислат ва фазилатлар у зотга эҳсон қилинган эди. Даврининг буюк шоири Умар ибн Фаридга: “Нима учун Расулуллоҳни мадҳ этмадинг?” деб сўрашганида, у: “Муҳаммадни (алайҳиссалом) мадҳ этишга кучим етмаслигини тушуниб етдим. У зотни таърифлашга кифоя қиладиган сўз топа олмадим”, деб жавоб қайтарган экан.

Калимаи шаҳодатда, азонда, такбирда, намоздаги ташаҳҳудда, бир қанча дуоларда, баъзи ибодатлар ва хутбаларда, маҳшарда, жаннатда ва ҳар махлуқотнинг тилида Аллоҳ таоло у

зотнинг исмларини Ўзининг муборак исми билан ёнма-ён қўйган.

Энг улғу фазилатларидан бири Ҳабибуллоҳ эканликларидир. Аллоҳ таоло у муборак зотни Ўзига дўст ва маҳбуб тутган, ҳар кимдан ва ҳар фариштадан кўпроқ севган.

Аллоҳ таоло барча пайғамбарларни ўз исмлари билан элаган бўлса, Пайғамбаримизни (алайҳиссалом): “Эй Расулим... Эй Пайғамбарим”, дея васф этган.

Намозда ўтирганда “Ассалому алайка аййуҳаннабиййу ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ” деб Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) салом айтиш буюрилди. Намозда бошқа ҳеч бир пайғамбарга ёки фаришталарга нисбатан бу нарса жоиз кўрилмади.

(Давоми 6-бетда)

ТАРБИЯ ҲАЁТ ДЕМАКДИР

(Давоми. Бошланиши 1-бетда)

Ўзбекистон мусулмонлари идораси ҳам масжидлари-миздаги жума мавъизаларида ёшлар тарбиясига алоҳида ўрин ажратишни режалаштирдик. Имомларимиз шу билан кифояланиб қолмасдан маҳаллаларга чиқишади, узоқ-узоқ қишлоқларда ҳам тушунтириш ишларини олиб боришади. Хусусан, ўрта ва олий ўқув юртлири, мактаб ўқувчилари ҳузурларида бўлиб, ёшлар билан гўзал ахлоқ ва одоб ҳақида суҳбатлашишади.

Ёшлар қандай иш билан шуғулланади, кўпроқ нимага қизиқади — буларни ҳам ўрганамиз. Керак бўлса, илм ва ҳунар ўрганишларига ёрдам бериш ҳаракатида бўламиз. Чунки юртимизда ўттиз ёшгача бўлганлар умумий аҳолининг олтимиш фоизидан ортиғини ташкил қилади. Бу ҳазилакам куч эмас. Ана шу ёшлар маърифат тарбиясини олиб, имонли-эътиқодли бўлишса, юртига, элига муҳаббат билан хизмат этадиган, ота-онасини ҳурмат қиладиган комил инсон бўлиб етишса, эзгу ниятларимиз рўёбга чиқади, иншааллоҳ. Тарбия биз учун ҳам ҳаёт-мамонт масаласидир.

Бошланган йилимиз каттадан-кичик барча юртдошларимизга хайрли, баракали, файзли бўлишини Аллоҳ таолодан астойдил сўраб қоламан.

* * *

Оз сўз билан кўп нарсани тушунтирар эдилар. Ҳадиси шарифлари у зотнинг “жавомиул калим” эканларига далолатдир. Баъзи олимлар: “Муҳаммад (алайҳиссалом) Ислом динининг тўрт тамалини тўрт ҳадиси шарифда ифода этиб қўйганлар”, дейишган. Булар: “Амаллар ниятларга қараб баҳоланади”; “Ҳалол аниқ, ҳаром ҳам аниқ, ўртада шубҳали нарсалар бор...”; “Даъвогар гувоҳ кўрсатиши лозим, даъво қилинган киши эса қасам ичиши шарт”

* * *

Муҳаммад (алайҳиссалом) умматлари бошқа барча пайғамбарлар умматларининг умумий сонидан кўп бўлиши башорат қилинган. Жаннатга кирадиганларнинг учдан икки қисми бу умматдан бўлиши ҳадиси шарифларда маълум қилинган.

* * *

Пайғамбаримизни (алайҳиссалом) исмларини айтиб чорлаш, ёнларида баланд овозда гапириш, узоқдан чақириш, йўлда олдиларидан ўтиш ҳаром

РАСУЛУЛЛОҲНИНГ (алайҳиссалом) ҲАЗИЛАТЛАРИ

ва “Бир киши ўзига раво кўрган нарсасини диндош биродарига ҳам раво кўрмагунича имони комил бўлмайди” мазмунидаги муборак ҳадислардир. Бу тўрт ҳадиси шарифнинг биринчиси ибодат илмини, иккинчиси муомала илмини, учинчиси адолат ишлари ва сиёсат илмини, тўртинчиси одоб ва ахлоқ илмини ўз ичига олади.

* * *

Бошқа пайғамбарлар (алайҳиссалом) маълум бир замонда, муайян бир мамлакатда пайғамбарлик қилишган. Муҳаммад (алайҳиссалом) эса ер юзидаги бутун инсонларга ва жинларга қиёматга қадар пайғамбар қилиб юборилганлар.

* * *

Бошқа пайғамбарлар кофирларнинг тухмат ва бўҳтонларига ўзлари жавоб қайтаришган. Расулуллоҳга (алайҳиссалом) қилинган тухмат ва таъналарга Аллоҳ таоло жавоб бериб, у зотни Ўз ҳимоясига олган.

қилинган. Бошқа пайғамбарларни эса умматлар исмларини айтиб чақиришган.

* * *

Жаброил (алайҳиссалом) Расули акрамга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) икки мартаба асл қиёфасида кўринган. Бошқа пайғамбарларга бу ҳолда кўринган эмас.

* * *

Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) кейин у зотнинг пок хотинларини бошқа кишилар никоҳга олиши ҳаром қилинди. Улар мўминларнинг оналари экани билдирилди.

Бошқа пайғамбарларнинг хотинлари уларга ё зарар етказишган ёки ҳеч қандай фойдалари тегмаган. Расулуллоҳнинг (алайҳиссалом) хотинлари эса, дунё ва охираат ишларида у зотга ёрдамчи бўлишган, исломиятни тарғиб этишда кўп хизматлар кўрсатишган.

Муҳаммад ЗАРИФ
тайёрлади

Азҳарда ўқишади

Январ ойининг биринчи ҳафтасида Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислоҳ институти ва турли мадрасаларнинг иқтидорли мударрис ва талабаларидан саккиз киши ўқишни давом эттириш учун Миср Араб Республикасига жўнаб кетишди. Улар Азҳар университети ажратган грант асосида диний билимларини ошириб, ватанга қайтишади.

Акбар ДЎСТМАТОВ

Икки минг ўттиз еттинчи масжид

Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги масжидлар иккитага кўпайди ва жами жомеълар сони икки минг ўттиз еттита бўлди. Ўтган йилнинг декабр ойида пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманида «Мулла Холмироз ота» жомеи, Тошкент вилояти Қибрай туманида эса, бирйўла минг киши намоз ўқий оладиган «Дўрмон» жомеъ масжиди ҳашар йўли билан қуриб битказилиб, намозхонлар ихтиёрига топширилди.

Жомеларга ёрдам

Ўзбекистон мусулмонлари идораси Рамазон ҳайити муносабати билан мамлакатимиздаги шароити бир юз ночор масжидларга таъмир ишлари учун беш миллион юз минг сўм ёрдам маблағи ажратган эди. Қурбон ҳайитидан кейин бундай ёрдам миқдори янада оширилиб, ўн миллион сўмга етказилди.

Муҳаммадназар
ҚАЮМОВ,

ЎМИ масжидлар билан
ишлаш бўлими етакчи
мутахассиси

Абу Ҳурайра (розийаллоху анху) ривоят қилади: Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) бундай деб марҳамат қилдилар: “Бир-бирингизга ҳасад қилманг. Ўрталарингизга совуқлик солманг! Бир-бирингизга душманлик қилманг! Бир-бирингиздан узилиб кетманг. Бирингиз иккинчигизнинг савдоси устига савдо қилмасин. Аллоҳнинг бандалари бўлинглар. Мусулмон мусулмоннинг оға-инисидир. Бир-бирига зулм қилмайди, ёрдамини аямайди, ёлғон сўзламайди, нафрат қилмайди. Тақво бу ерда, — дедилар ва қалбларига уч бор ишо-

яхши бўлади...” мазмундаги ҳадисни эсланг.

Мусулмон яхшиликка буюриб, ёмонликдан қайтариши,

Имом Муҳиддин Закариё ибн Шараф НАВАВИЙ

ОҒА-ИНИЛИК ИНОҚЛИҚДИР

ра қилдилар. — Мусулмоннинг мусулмон қардошидан нафратланиши етарли ёмонликдир. Ҳар бир мусулмоннинг қони, моли ва обрўси мусулмонга ҳаромдир” (Имом Муслим ривояти).

Мусулмон мусулмоннинг оға-инисидир. Оға-инилик аҳил-иноқ яшашни, бир-бирига елкадош бўлишни, ўзаро ҳамжиҳат бўлишни тақозо қилади. Ҳасад, совуқ муносабат, душманлик оға-иниликка ярашмайди. Оға-инилар ўртасидаги муносабат кўнгилни қолдирадиган ҳаракат бўлганидагина бузилади. Бир-бирининг ҳақиқага тажовуз қилиш, бир-бирига сабр қилмаслик, ёлғон сўзлаш, баъзи одаглари ёқтирмалик кўнгилни қолдиради. Пайгамбаримиз (алайҳиссалом) бу ҳадисларида бизларни оға-иниликка нолойиқ хислатлардан огоҳ этиб, улардан қайтармоқдалар.

Пайгамбаримиз (алайҳиссалом): “Тақво бу ерда”, деб қалбларига ишора қилдилар. “Билингки, танада бир гўшт парчаси бор. У яхши бўлса, бутун тана

бошқаларга қийинчиликларни енгизишида кўмак бериши лозим. У ўзини бошқа мусулмонлардан афзал деб билмаслиги керак. Чунки оқибат маълум эмас. Ҳеч ким ўзининг оқибати қандай бўлишини билмайди. Шунинг учун ўзидан кичик ёшдаги мусулмонни кам гуноҳ қилган деб эъзозлаши лозим. Ўзидан катта ёшдаги мусулмонни савоб ишлари кўпроқ деб ҳурмат қилиши, юқори қўйиши керак.

Пайгамбаримиз (алайҳиссалом) Вадо ҳажиди бундай деганлар: “Қонларингиз, молларингиз, номусларингиз бир-бирингизга шу ўлка (Байтул Ҳаром), шу ой, шу кун каби ҳаромдир”. Одамларни ғийбат қилган ва бошқаларнинг номусига тажовуз этган кимсаларга Аллоҳ таоло қаттиқ азоб бериш билан таҳдид қилади: “...Ким у жойда зулм-зўравонлик билан йўлга чиқмоқчи бўлса, (буларнинг ҳар бирига) аламли азобдан тотдириб кўюрмиз” (Ҳаж, 25).

2008 йил юртимизда «Ёшлар йили» деб эълон қилиниб, ҳар соҳада ёшларнинг эзгу интилишларини қўллаб-қувватлаш шиори ўртага ташланди. Биз ҳам «Ҳидоят» саҳифаларида йил давомида ёшлар ҳаёти, қизиқиш ва муаммолари борасида фикрлашиб боришни режалаштирдик. Сизларнинг ҳам таклиф ва мулоҳазаларингизни кутамиз. Зеро, кенгашиб, келажакимиз бўлган ёшларни тўғри йўлга бошлаш, вақтида насиҳат қилиш мусулмонлик бурчимиздир.

МЕҲР ВА ФАРОҒАТ МАСКАНИ

Республика “Оила” илмий-амалий маркази раҳбари Василя КАРИМОВА билан суҳбат

- ⊗ Ўзбекистон аҳолисининг тўқсон етти фоизи беш миллиондан зиёд оилаларда яшайди.
- ⊗ Мамлакатимизда ҳар йили йигирма беш мингга яқин янги оила ақди тузилади.
- ⊗ Юртимизда бир миллиондан ортиқ ёш оила бор.

— Василя опа, аввало, ўзингиз раҳбарлик қилаётган марказнинг вазифалари ҳақида тўхталсангиз.

— 1998 йили Вазирлар Маҳкамаси қарори асосида ташкил этилган Республика “Оила” илмий-амалий маркази юртимизда оилаларнинг умумий аҳволи, анъана ва ўзига хосликлари, муаммоларини ўрганади. Шунга кўра, хулосалар чиқаради, тавсиялар беради.

Ўзбекистон аҳолисининг тўқсон етти фоизи беш миллиондан зиёд оилалар бағрида яшайди. Оила тинч, хотиржам, аҳли сиҳат-саломат бўлиши, айниқса, ёшлар ҳартомонлама камол топиб вояга етиши жуда ҳам муҳим масала. Бундан давлатимиз ҳам манфаатдор. Оилаларимизнинг умумий муҳитидан хабардор бўлиб бориш вазиятни англашга, эрта учун тадорик

кўришга ёрдам беради. Халқимизнинг турмуш даражасини билиш, маънавий қиёфасини тегран тасаввур этиш, яхши анъаналарнинг моҳиятини англаб етиш учун ҳам оилаларни ўрганишимиз керак. Ўзаро муносабатлардаги муаммолар илдизи ҳам албатта оилада.

— Ўзбек оиласига хос қайси жиҳатларни эътиборга молик деб биласиз?

— Катта хонадон бўлиб яшаш, болажонлик, серфарзандлик миллатимизнинг гўзал фазилатларидан. Маълумотларга кўра, мамлакатимиздаги оилаларнинг қирқ тўққиз фоизида эр ва хотин фарзандлари билан, яна ўн фоизида бобо ва бувилар ҳам улар билан бирга аҳил яшашади.

Бундай оилаларда янги туғилган фарзанд тетапоя қилиб юра бошлаган онлариданоқ уни ота-она қаторида бобо-бувилар ҳам ширин муомала, эркалатишлар орқали ҳаётга ўргатади. Каттага ҳурмат, кичикка иззат тушунчаларини вақтида шакллантиришади. Шу боис бизда тўрт-беш нафар ва ундан ҳам ортиқ болани тарбиялашда қатор ижобий тажрибалар мавжуд. Маълумки, кўп алломалар, буюк ёзувчи ва шоирлар катта оилаларда ўсишган, буви ва боболар тарбиясини олишган.

Ҳозир мамлакатимизда оилаларнинг катта қисми уч-тўрт нафар фарзанди бор оилалардир. Беш ва ундан ортиқ аъзоси бўлган оилалар йигирма уч ярим фоизга яқин, етти ва ундан ортиқ фарзанди бор оилалар салкам олти фоизни ташкил қилади.

— Янги оиланинг ташкил бўлиши фақат ёшлар ва уларнинг яқинлари учунгина қувончли ҳодиса эмас, жамиятнинг ҳам ютуғидир...

— Шундай. Оила занжирнинг бир ҳалқаси каби жамият барқарорлигига хизмат қилади. Юртимизда ҳар йили йигирма беш мингга яқин никоҳ ақди тузилади. Жами оилаларнинг ўн тўрт ярим фоиздан ортиғи, яъни, бир миллион оилани ёшлари ўттиздан ошмаган ёшлар қуришган. Ҳар бир ёш оила дастлабки йилларда ҳам маънан, ҳам моддий ёрдамга эҳтиёж сезади. Буни кексаларимиз яхши билишади. Шу боис ҳам “Янги рўзғор” дея авайлашади, суяшга ҳаракат қилишади. Марказимиз вакиллари хотин-қизлар кўмиталари билан ҳамкорликда юртимиздаги ёш оилалар нималарга кўпроқ эҳтиёжмандлигини билиш мақсадида ўн мингдан ортиқ маҳаллада бўлишди.

Ҳар қандай даврда ҳам ҳам-манинг турмуш даражаси бир хил бўлавермайди. Кимдир бойлик, бошқа киши эса камбағаллик билан синалади. Бироқ ҳар бир оила тўқис бўлишини, айниқса, болалари ҳеч нарсага зориқмай яшашини истайди. Дардга чалинган, ёлғиз ёки боқувчисини йўқотган оилалар эса теваракдагиларнинг кўмагига муҳтож бўлади. “Ижтимоий ҳимоя йили” да ана шундай оилалар муҳофазаси кун тартибига қўйилди. Жумладан, кўплаб кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам кўрсатилди. Мутахассисларимиз айрим муаммоларнинг ижобий ечимига кўмаклашишди. Масалан, айрим ота-оналарнинг ҳар хил гап-сўзлардан хижолат чекиб, ногирон болаларини тиббиёт ва таълим муассасаларига жалб этмаслиги аниқланди. Бу билан ўша норасидаларнинг келажаги бой берилмаяптими? Тавсиямизга кўра, шундай оилаларга мунтазам суратда таълим-тарбия сабоқлари ва зарур тиббий ёрдам кўрсатиб бориладиган бўлди.

— **Оилавий муаммоларда сизни нима кўпроқ ташвишлантиради?**

— Ҳар йили мамлакатимизда ўн олти мингга яқин эр-хотин ажралишади. Афсус, уларнинг ўндан тўққизиди арзимас важ ва баҳоналар билан туппатузук оила барбод бўлади. Бу ҳол ёшларнинг маълум бир қисми оила қуришдек муқаддас ва масъулиятли ишга юзаки ёндашишини кўрсатади. Баъзан бунга катталарнинг ҳам ёшлар тақдиридан кўра мол-мулкани, шахсий орзу-ҳавасларини устун қўяётганлари сабаб бўлаётгани ачинарли ҳолдир.

Яқинда бир онахон куюниб гапириб қолди. Ўғли билан келини беш йил турмуш қургач, ажралиб кетибди. Қайнонанинг айтишича, шунча вақт турмуш қурганига қарамай, хотин эрининг шимини яхшилаб дазмоллашни ўрганолмаган, шунинг

важидан ҳам оилада ҳар куни жанжал экан...

Бунда, албатта, икки фарзандни туғиб ҳам уқувсизликдан қутулолмаган аёл бош айбдор. Ҳеч бўлмаса, у гўдаклари ҳаққи-хурмати ўз бурчини астойдил адо этишга ҳаракат қилиши керак эди! Шу қаторда унинг онаси вақтида қизига керакли ҳунарларни ўргатмагани, оқила ва қўли гул қилиб турмушга узатмагани ҳам чакки бўлган. Хўш, бу ҳам бўлмаган экан, қайнонаси: “Қизим, шим мана бундай дазмолланади”, деб ширин муомала билан ўргатса бўлмасмиди?!

Яқинда яна бир нохуш воқеанинг устидан чиқдик. Бир кекса момо оғир касалликка чалинган, хонадондагилар неварасининг тўйини кўриб қолсин деб дуч келган биринчи хонадонга совчи бўлиб боришади. Ота-онанинг розилиги олинган, йигит билан қиз бир-бирлари билан учрашмасидан ҳам тўй ўтказилади. Яратганнинг иродаси, момо ҳам вафот қилади. Бир-бирига кўнгли бўлмаган келинкуёв ҳам сал ўтмай ажралишади. Бундай орзу-ҳавас кимга керак эди?

Очиғи, ёшларимизнинг катта бир қатламида ҳамма масъулиятни катталар зиммасига қўйиш, тайёрга эгалик руҳи кучли. Гўё муносиб умр йўлдош топиш она ёки отанинг иши. Катталар қизни топади, совчи бўлади (бу ишларни бутунлай керак эмас, демоқчимасман), сўнг куёв ёки келин бўлмиш учрашиб, фикрини айтса, айтар, бўлмаса, «сизларга маъқул бўлса бўлди», дея ўзи билан бир умр яшайдиган шахсни яқиндан билишга уринмайди. Ёки оила қуришга ҳар жиҳатдан тайёрманми, дея жиддий бош қотирмайди. Шу боис ҳам тўйдан кейин дилхираликлар, ҳаёт йўлида машаққатлар қалқиб чиқади. Ёшларнинг тиббий кўрикдан ўтмай, бунга эътиборсизлик оқибатида ажрашиб кетишаётгани ҳам, мол-дунё,

ҳашамга ўчлик орқасида келинкуёв бир-бири билан ёки қудалар келишолмай гулдай оилалар бузилаётгани ҳам аччиқ ҳақиқат.

— **Мехр ва фароғат, хотир-жамлик ва бахт ошиёни бўлган оилани, аввало, маънавий иллатлар емиради. Бу эса ана шундай оилаларда маърифий тарбияда камчилик борлигига далолат қилади. Бунинг олдини қандай олса бўлади?**

— Биз қаерда бўлмайдик, кишилар қалбига қандай суҳбатлар йўл топиши, уларга таъсир этишини ҳам ўрганамиз.

Маълум бўлишича, сўзимизга

Қуръони карим оятлари, ҳадиси шарифлардан мисоллар келтириб, оилани динимизда буюрилганидек юритиш уқтирилса, кишилар фикрини тез қабул қилишига, ўзларининг хатоларини ҳам тезтушунишига кўп гувоҳ бўлганмиз. Шундан ҳам билса бўладики, оилаларни мустаҳкамлашнинг гўзал бир йўли — маърифий суҳбатлар қуриш экан.

Шунинг учун ҳам кейинги йилларда ёш оилаларга мўлжаллаб рисола ва китоблар тайёрлаганимизда, уларнинг таъсирчанлигини ошириш мақсадида маънавий меросимиздан унумли фойдаланишга ҳаракат қиляпмиз. Зеро, ёруғ нур каби маърифий китоб кирган, давра бўлиб китобхонлик қилиб туриладиган рўзгорда оила аъзоларининг бурч ва ҳуқуқлари, эр ва аёлнинг ўрни ва қадри теран англаб етилади.

Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ
суҳбатлашди.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Ҳаж якунларига доир

Саудия Арабистони Ички ишлар вазири, Ҳаж ишлари Олий қўмитаси раиси, шаҳзода Наиф ибн Абдул Азиз айтишича, бу йил ҳаж мавсумида бутун ер юзидан бир юз саксон бир миллатга мансуб бир миллион етти юз минг мусулмон Маккага ибодатга келган. Уларнинг эллик тўрт фоизини эрлар ташкил этади. Қолган қисми маҳаллий ҳожилар ва хизматчилардир. Бу йил Арафот водийида ҳар йилгидан анча кўп – икки ярим миллион ҳожи вуқуфда тургани қайд этилди. Улардан саккиз юз мингга яқини саудиялик ҳожилардир.

Саудия Арабистони Ички ишлар вазири, Ҳаж ишлари Олий қўмитаси раиси, шаҳзода Наиф ибн Абдул Азиз айтишича, бу йил ҳаж мавсумида бутун ер юзидан бир юз саксон бир миллатга мансуб бир миллион етти юз минг мусулмон Маккага ибодатга келган. Уларнинг эллик тўрт фоизини эрлар ташкил этади. Қолган қисми маҳаллий ҳожилар ва хизматчилардир. Бу йил Арафот водийида ҳар йилгидан анча кўп – икки ярим миллион ҳожи вуқуфда тургани қайд этилди. Улардан саккиз юз мингга яқини саудиялик ҳожилардир.

РИА “Новости”

Москвада анжуман

Москва шаҳрида IslamNews ахборот агентлиги ташкил этилганининг беш йиллигига бағишланган “Русия мусулмонлари ҳаётида Интернет” мавзуида анжуман ўтказилди. Тадбирни “Собрание” маданий-маърифий бирлашмалар уюшмаси ташкил этди. Анжуманда “Россия мусулмонлари ҳаётида Интернет”, “Исломий контент”, “Замонавий ахборот технологиялари ва интернет-манбалар тараққиёти” каби мавзуларда маърузалар тингланди, муҳокама этилди.

Москва шаҳрида IslamNews ахборот агентлиги ташкил этилганининг беш йиллигига бағишланган “Русия мусулмонлари ҳаётида Интернет” мавзуида анжуман ўтказилди. Тадбирни “Собрание” маданий-маърифий бирлашмалар уюшмаси ташкил этди. Анжуманда “Россия мусулмонлари ҳаётида Интернет”, “Исломий контент”, “Замонавий ахборот технологиялари ва интернет-манбалар тараққиёти” каби мавзуларда маърузалар тингланди, муҳокама этилди.

Таниқли сиёсатшунослар, олимлар, иқтисодчилар, электрон ОАВ раҳбарлари ва муҳаррирлари анжуманда сўзга чиқишди.

Islam.ru

Қуръони карим маънолари эстон тилида

Қуръони карим маънолари эстон тилига таржимасининг илк нашри босмадан чиқди. Мазкур нашрни тайёрлаш ишларига беш йил вақт керак бўлди. “Avita” нашриёти бош муҳаррири Айдар Лестински айтишича, ҳозир икки минг нусхада чоп этилган Китобни Таллин дўконларидан сотиб олиш мумкин.

Delfi

Техронда фотокўрғазма

Эрон пойтахти Техрон шаҳрида илк исломий фотокўрғазма очилди. Унда дунёнинг ўттиздан ортиқ мамлакатидан келган фото санъати усталарининг сара асарларининг намойиш этилмоқда.

Тадбир ташаббускори Аббос Мирҳаршамий айтишича, бундай кўрғазма ташкил этишдан мақсад исломий меъморлик обидалари гўзаллигини намойиш этиш, дунёдаги тур-

ли мусулмон жамоалари ҳаётининг маданий-маънавий ўзига хосликларини ўрганиш, шунингдек, исломий фотосанъат намояндalари орасида ижодий алоқалар ўрнатишдан иборатдир.

Iran Mania

Хусусий тармоқ катта фойда кўради

Саудия Арабистони Қироллиги иқтисодиётининг хусусий тармоғи ҳар йили ҳаж ва умра мавсумида ўттиз олти миллиард риёл (тўққиз миллион олти юз минг дўллар) фойда кўради. Иқтисод фанлари доктори Али Ҳасан Накур олиб борган тадқиқотлар шундан гувоҳлик беради.

Умрадан йигирма миллиард риёл (беш миллион уч юз олти миш минг дўллар) фойда қилинади.

Унинг каттагина қисми Макка ва Мадина шаҳарлари хусусий тадбиркорлари ҳиссасига тўғри келади.

Ҳажда энг кўп чиқим қиладиганлар Форс кўрфази мамлакатлари, сўнгра АҚШ, Оврупа мамлакатлари, Канада, Австралия ва Жанубий Африка Республикаси ҳожиларидир.

Бу йил икки миллион бош ҳайвон қурбонликка сўйилди. Бунинг қиймати етти юз эллик миллион риёл (икки юз миллион дўллар)га тенг.

Islam.ru

Пекинда тантаналар

Хитой Ислom жамияти Қурбон ҳайити муносабати билан Пекиндаги “Чанчен” меҳмонхонасида тантанали қабул маросими ўтказди. Маросимга мусулмон мамлакатларининг Хитойдаги элчилари, дипломатлар, хорижлик мусулмон мутахассислар ташриф буюришди.

Хитой Ислom жамияти раиси мулла Чен Хуан Йуан мусулмонларни байрам билан табриклади. Иштирокчилар орасида ХХР Давлат

кенгаши бош вазири ўринбосари Хуэй Лан йуй, юсак лавозимдаги раисларнинг ўринбосарлари Исмоил Айма, Аблайди Абдурашидий, Бай Личен ва бошқалар бор эди. Ўша куни Пекиннинг Нуйсзе кўчасида жойлашган масжидда уч минг, Синхай ўлкаси Синин шаҳридаги “Дунган” жомеъ масжидида эса бир юз эллик минг мусулмон ҳайит тантаналарида иштирок этди.

Портал Credo, Синхуа

Фландрия масжидлари

Белгиянинг Фландрия музофотида олти жомеъ масжиди рўйхатдан ўтказилиб, расман очилди. Энди уларга давлат томонидан ёрдам кўрсатилади, имом-хатибларига эса, хазинадан ойлик тўланади.

Масжидлар ва имомларга бундай мақом берилишининг асосий шarti имомларнинг ҳолланд тилини билишлари, маҳаллий-ижтимоий муҳитга яхши мослашувларидир.

Яқинда мамлакатнинг яна бир музофоти Валлонияда ҳам қирқ учта масжидга ана шундай имтиёз берилган эди. Ҳозир Белгияда уч юзта жомеъ масжиди ишлаб турибди.

KUNA

Тариқ Рамазон фикри

Т а н и қ л и олим, Оксфорд университети профессори Тариқ Рамазон Канадага сафари чоғида ОАВ вакиллари билан учрашиб,

ҳозирги кунда Фарбда Ислomга доир тадқиқотлар жуда сиёсийлашиб бораётганини афсусланиб таъкидлади. Унинг фикрича, Фарб мамлакатларида Ислomга “террорга қарши кураш” нуқтаи назаридан қизиқиш кучайган. Бу ҳол динимизнинг ақидавий асослари, исломий маданият мавзулари ортга суриб қўйилишига сабаб бўляпти.

Ислomни фақат сиёсат дарчасидан қараб, юзаки тадқиқ этиш Фарб мамлакатлари халқ-

ларининг динимиз ҳақидаги билимларини тор, бирёқлама қолипларга солиб қўймоқда.

Тариқ Рамазон айтишича, Фарб университетлари олимлари Ислом динимизни ғоявий-сиёсий йўналишдагина эмас, балки чинакам илмий нуқтаи назардан, холис ва чуқур ўрганишлари зарур.

IslamNews

Ўта муҳим зарурат

Миср пойтахти Қоҳира шаҳридаги Азҳар университети раҳбари Шайх Муҳаммад Тантовий Оятуллоҳ Ҳаманейнинг Эрон Миллий хавфсизлик кенгашидаги ва-

кили Али Ларижоний билан учрашди. Мазкур учрашувда Муҳаммад Тантовий Эронда илм-фан ривожини Ислом оламининг фахри дея баҳолади. Шунингдек, мазкур суҳбат чоғида дунё мусулмонларининг бирдамлиги ўта муҳим зарурат экани, баъзи ҳудудларда кузатилаётган сунний-шиа тўқнашувларининг илдизи динимизда бўлмай, Ислом душманлари уюштираётган фитналарга асосланиши таъкидланди.

IribNews

«Нух кемаси» кинофестивали

Шу йилнинг 13-19 июн кунлари Чеченистон Республикаси пойтахти Грозний шаҳрида «Нух кемаси» халқаро I кинофестивали ўтказиладиган бўлди. Фестивалга санъаткорлар

2008 йилнинг 1 мартигача киноасарлар тақдим этишлари мумкин.

Мазкур фестивал Русия, унга яқин ва узоқ чет мамлакатлар маданият арбоблари, санъат усталарининг ҳар йиллик учрашув, тажриба алмашув анжумани бўлади. Фестивалнинг мақсади кино санъати воситасида дини ва ирқидан қатъи назар, барча инсонларни тинч-тотув яшаш, эзгулик, ўзаро хур-

мат, чиройли хулқ ва юксак маънавиятга чақиритишдир.

Islam.ru

Йилнинг энг яхши китоби

Таниқли олим Тариқ Рамазоннинг Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ҳақларидаги «Пайғамбар ҳаётининг маъно-мақсадлари ва аҳамияти» асарини «Financial Times» агентлиги «2007 йилнинг энг яхши китоби» деб тан олди. Китобда муаллиф Пайғамбаримизни (алайҳиссалом) ҳозирги замон мусулмон арбоблари учун энг мукаммал ибрат намунаси сифатида таърифлайди. Айниқса, китобда сабр-бардошли бўлиш, турли дин ва халқлар вакилларининг тинч-тотув яшашлари каби фазилатлар тавсифига кенг ўрин берилган.

Islam.ru

Маҳмуд Аҳмадинажот рози бўлди

Эрон президенти Маҳмуд Аҳмадинажот америкалик таниқли режиссёр Оливер Стоун таклифига кўра ўзи ҳақида ишланадиган ҳужжатли филмда суратга тушишга

рози эканини билдирди. Эрон президентининг маданият масалалари бўйича маслаҳатчиси Жавод Шамгадарий шу ҳақда журналистларга маълум қилди.

Оливер Стоун мазкур филмни суратга олишни шу йилнинг феврал ойида бошлаб юбормоқчи.

«Известия»

Хонлик тарихига доир китоб

Симферопол шаҳрида Боқчасарой тарихий-маданий кўриқхонаси директори ўринбосари Олекси Гайворонскийнинг «Икки қитъа ҳукмдорлари» номли китоби

тақдимот маросими бўлиб ўтди. Мазкур китобда муаллиф Қрим хонлиги асосчиси

Ҳожи Гаройхон ва яна ўн нафар Қрим хони ҳаёти, улар амалга оширган ишлар ҳақида кенг маълумот беради.

Китоб милодий XIV аср воқеаларини баён этиш билан бошланиб, XVII аср бошларида ҳукм сурган Ғози Гаройхон даврини тадқиқ этиш билан якун топган.

“Татар-информ”

Копенгагенда масжид қурилади

Даниянинг дин ишлари бўйича вазири Бирт Рон Хорнбех хоним Копенгаген шаҳри мусулмонлари ҳам ибодат қилишда шаҳардаги бошқа дин вакиллари билан тенг имкониятларга эга бўлишлари зарур, деб баёнот берди. У мамлакат пойтахти Копенгаген шаҳрида катта жомеъ масжиди қурилишини ёқлаяжagini маълум қилди.

Маълумки, вазир Хорнбех хоним бир оз олдинроқ Брондби шаҳри мусулмонларига қабристон учун жой ажратилиши масаласида ҳам ёрдамини таклиф этган эди.

Ҳозирги кунда Копенгаген мусулмонлари Оврупанинг кўпчилик шаҳарларидаги каби ижарага олинган ертўлаларда жамоат намозларини адо этишади.

IslamNews, DrDk

Энг ишончли манба

Куала Лумпур (Малайзия) “Асвара” академияси ташкил этган ёзувчи-ижодкорлар анжумани иштирокчилари мусулмон адабиётчиларни Қуръони карим маъноларини

яхшироқ ўрганишга чақирди. Олимлар фикрича, бу иш динимизни тарғиб этишда жуда муҳимдир. Академиянинг Санъатлар ва ижтимоий фанлар факултети профессори Ҳошим Авҳ таъкидлашича, Қуръони карим мусулмон ёзувчилари учун энг ишончли манба ҳисобланади. Жумладан, Қуръон тафсириларини ўрганиш жуда кўп адабий асарлар ёзилишига тўртки ва асос бўлиши мумкин.

“Ислам для всех”

Сомалига муносабатлари ўзгарди

Кузатувчилар фикрича, бир қатор йирик араб давлатлари Сомалидаги вазиятга муно-

сабатини ўзгартиришди. Эндиликда улар Сомали озодлиги иттифоқига катта ёрдам кўрса-тишяпти. Чунки мазкур ҳудудда Эфиопиянинг мавқеи мустаҳкамланса, араб давлатларининг иқтисодий ва сиёсий манфаатларига жиддий хавф туғилишини англаб етишди.

Айни чоқда, улар Сомали озодлиги иттифоқини ҳамкорлик қилишга лаёқатли, барқарор сиёсий куч сифатида тан олишяпти.

Сомали 1991 йили ягона давлат сифатида амал қилишдан тўхтаган эди. Шундан бери давом этаётган қабилалараро урушларда беш юз мингга яқин одам қурбон бўлди. 2006 йил июнида “Исломиий судлар уюшмаси” ҳокимият тепасига келиб, урушларга чек қўйган ва мамлакатда конституциявий тартиб ўрнатган эди.

Аммо 2007 йил кузларида Эфиопия ҳарбий кучлари АҚШ ёрдамида Сомалига бос-тириб кириб, кўғирчоқ ҳукуматни ҳокимиятга келтирди. Шундан сўнг мамлакатда яна бош-бошдоқлик авж олди.

IslamOnline

Масжидул Ҳаром кенгайтирилади

Саудия Арабистони қироли Абдуллоҳ рухсати билан Масжидул Ҳаром яна кенгайтириладиган бўлди. Масжид атрофини мингдан зиёд кўпқаватли турар-

жойлар, меҳмонхоналардан тозалаш ишлари бошлаб юборилди. Ер ва бузиладиган иншоотлар эгаларига бир миллиард олти юз миллион дўллардан ортиқ тўлов пули тарқатилади.

Масжидул Ҳаром тарихида бу энг катта кўламли кенгайтириш ишлари асосан шимол, шимоли-ғарб йўналишида амалга оширилади. Шу пайтгача масжиднинг уч юз минг квадрат метрли ички майдонида оддий кунлари етти юз ўттиз минг, ҳайит ва ҳаж кунлари бир ярим миллион киши жамоат намози ўқий оларди. Янгидан кенгайтириш ишлари битгач, бу кўрсаткич камида икки бараварга ортади.

“РИА-Новости”

АЁЛ ЯХШИ ТАРБИЯЧИ БЎЛИШИ КЕРАК

Энг масъулиятли вазифа

Аёл ким ёки қандай касб эгаси бўлишидан қатъи назар, энг аввало яхши тарбиячи, эрига суюкли хотин бўлиши керак. Унинг энг масъулиятли вазифаси аслида шу. Имон-этиқод, маърифат, чиройли хулқ бу вазифани адо этишда унга кўмак беради. Айни кунда аксар аёлларимиз ана шу кўмакка муҳтождирлар.

Техниканинг тез суръатлар билан ривожланиши фарзандларимизнинг баъзиларига илм чўққиларини эгаллашда муҳим омил бўлса, баъзиларига акс таъсир этмоқда. Хусусан, видеобарларда, компютер хоналарида, интернет кафеларда уззукун ўтирган болаларни кўриб, ачинасан киши. Рухиятлари турли фойдасиз ўйинлар, жангари ва бузуқ филмлар таъсирида қашшоқлашяпти. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): «Фарзандларингизга ва аҳлингизга яхшилиқни таълим беринг ва уларга одобни ўргатинг», деб марҳамат қилганлар ахир.

Мукаррамхон ФОЗИЛОВА,
маданият ишлари аълочиси

Ёш оналарга маслаҳатлар

* Чақалоқнинг дунёга келиши қанчалик қувончли бўлса, уни парвариш этиш шу қадар масъулиятлидир. Зеро, чилла даврини яхши ўтказган чақалоқ кейинчалик кўп касалликка чалинмайди, деган гап бежиз эмас.

* Чақалоққа ёруғлик яхши тушадиган хона танлаш зарур. Ҳарорати мўътадил, шовқиндан холу бўлиши лозим. Бола ётадиган жой эшик ва деразадан узоқроқда бўлишига эътибор беринг.

* Чақалоқ ётадиган хона, ўрин-кўрпа ва кийимлар ҳам тоза-лаб турилиши лозим. Ич кийимлар тоза бўлиши керак.

* Онанинг кийимлари тоза ювилмаса, дазмолланмаса, тез-тез чўмилиб турмаса, кўкрак безларининг яллиғланишига олиб келади. Айнан мана шу чилла даврида она ҳам, бола ҳам турли микроблар таъсирига сезгир бўлади.

* Одам организмга тушадиган гижжаларнинг 250 дан ортиқ тури аниқланган. Улар нафақат ичакларда, балки қон томирларда, мияда, жигарда, ўт халтасида, ўпкада ҳам бўлиши мумкин. Гижжаси бор бола яхши ўсмайди. Умуртқа поғонаси қийшиқ бўлади, ақлий ривожланишдан орқада қолади, иммунитети сусаяди, сочи тўкилади, терисига оқ доғлар тушади. Гижжаларни йўқотишда ошқовоқ уруғи фойдали. Уни юпқа кўкиш қобиғи билан истеъмол қилиш керак.

Мўътабар зот

Аёл кишига аввало Она деб қарасак, ҳаммаси жой-жойига тушади.

Сукут – олтин

Олимларнинг кузатишича, эр-хотин қанча кам гаплашишса, оила шунча мустақкам бўларкан.

Ақл ва туйғу

Эркак ақлга, аёл туйғуга мойил дейдилар. Ақли туйғусига бўйсунган эркак нодон, туйғуси ақлига бўйсунган аёл донодир.

Шам ёнмаса

Эркак билан аёл муносабатида айбни нуқул эркакдан излаш инсофдан эмас. Шам ёнмаса, парвона яқин келмайди...

Неъмат

Аёллар! Йиғлаб кўнглингизни бўшатишдек неъматни ато этгани учун Яратганга шукроналар қилинг!

Азоб

Эркак учун сўққабош қолишдан, аёл учун эътиборсиз қолишдан ортиқ азоб йўқ!

Онамнинг ўғити

Йиғлаб турган гўдакнинг беғонаси бўлмайди.

Гул ва боғбон

Аёл гул, эркак боғбон. Сен гулни хор қилсанг, уни ўзга боғбон сийпалайди...

Эркак боғбон, аёл гул. Сен боғбонга тикан санчсанг, у ўзга гулни сийпалайди...

Ўтқир Ҳошимовнинг
«Дафтар ҳошиясидаги битиклар»
китобидан

– Шу ишиз шу туришингизга ярашадими, қизим? Уялмайсизми? Ёлгон кимга зиён? Ўзига!..

Бу гап Мунисанинг миясидан кириб товонидан чиқди. Бир автобус одамнинг нигоҳи у билан чиптачига қадалди. Аёлнинг бошқа гаплари ҳам бир бўлдию буни си бир бўлди. Айб қилишга уялмади, айби ошкор бўлганидан уялиблар кетди. Ўзини оқламоқчи бўлди.

— Туришимга нима қипти? Сиз ўзингизнинг аҳволингиздан уялинг! – деди чисирлатиб.

Муниса чиптачи аёлга: «Аҳволингиздан уялинг!» деганини эслаб, ўзи уялиб кетди. Кийимини назарда тутдими? Тўғри айтди аёл, кимнинг қандайлигини Аллоҳ билади.

Ростдан ҳам хужжати сохта эди. Лекин жа унақа катта айб эмас-ку. Бор-йўғи йўлкира устида кетяпти гап.

Қиз ўзини шу йўл билан юпата бошлади. Юпанмади. Қилган гуноҳини бировниқига солиштириб, мен ундан кўра озроқ гуноҳ қиялман-ку, дейиш баҳонадан бошқа нарса эмаслигини у жуда яхши би-

умид узмайди, лекин бу дегани истаганингча гуноҳ қил деганимас-ку.

Бугунги воқеа ҳам унга дарс бўлди, бир бандаси воситасида ўринли танбеҳ берилди. Муниса яқиндагина ўқиган бир нақлни эслади. Шайх Абу Бакр Воситийнинг муридларидан бири жума куни чўмилмай намозга чиқибди. Бироқ масжидга боргунча йиқилиб, жароҳатланибди ва барибир чўмилиши лозим бўлибди. Шунда Шайх: «Мунга шод бўл, сени қийнаб панд берибди — бу нарса

ЎРНИДА БЕРИЛГАН ТАНБЕҲ

— Нега мен уялишим керак? Мен ишимни қиялман, аҳволимга келсак, кимнинг қандайлигини Аллоҳ билади. Ҳарҳолда, мен бировни алдаётганим йўқ.

Тортишув чўзилди. Манзилига етгунча Мунисанинг бўлари бўлди. Автобусдан тушиб кетаркан, ёш тўлган кўзларини ердан узолмас, одамларнинг юзига қараёлмас эди. Нега? Ахир, ҳозиргина ҳақиқат учун курашаётган эди, ҳатто чиптачига насихатга ўхшаган гаплар ҳам айтди. Бироқ ҳеч ким билмас ҳам, ўзи билади — ҳаммасини айбини ёпиш, одамлар кўз олдида ёлгончига чиқмаслик учун қилди. Майли, одамларни-ку алдади, лекин юракда яширин нарсалардан ҳам огоҳ Зотни алдаб бўлармиди? Ҳамиша шунақа — гуноҳни қилиб бўлгач, яхши иш бўлмади деб мулоҳаза юритади. Чиптачи аёл тўла ҳақ эди. Янаям инсофли экан, тушаётганида қўлига йўл чиптасини тутқазди...

ларди. Мажбурликдан қилдим, дейиши ҳам ўринсиз. Муниса кечагина дугонасига айтган гапларини эслади. Ваъда бериб бажармаган бир инсондан нолиш асносида куйиниб, ваъданинг уддасидан чиқолмай, иложи бўлмади, деб кетаверишни ҳеч нима билан оқлаб бўлмайди, деган эди. «Бир ёмон иш фойда келтирса, уни қилиш инсофданми?!» Демак, ўша пайтда бу гапларни ўзи учун айтган экан-да...

«Ўқиётган намозинг дурустми?» Бу гапни Муниса ичидан бир неча бор қайтарди. Бирон одамга қаттиқроқ гапириб юборса ҳам, хавотирга тушиб қолади. Чунки ёмон амалларим намозимни, ибодатимни зое қилиб қўймасин, деб кўрқади.

Муниса ўзидан оғриниб кетди. Ҳали у билганлари, гуноҳ деб ўйлаган ишлари учун надомат чекапти, ўзи билмаган ё эсидан чиқарган, ҳатто гуноҳ деб ўйламаган ишлари қанча экан... Тўғри, ҳар ишда Аллоҳнинг раҳматидан, кечиримидан

қабулнинг белгисидир. Агар сени ўз ҳолингга ташлаб қўйганида нима бўларди?»

Муниса йиғлаб юборди. Ўз ҳолига ташлаб қўйилмаганига шукр. Ҳозиргина гапирган ёлгонларига, нафсидан ғолиб бўлолмаганига надомат ифодачиси эди бу йиғи.

«Аҳволимни, ахлоқимни ислоҳ қилгин, ўз ҳолимга ташлаб қўймагин. Ҳозиргина юз берган ҳолат тилимдан тушмай қолган шу дуонинг ижобати бўлса не тонг! Зеро, ҳеч бир иш бутун оламларнинг Рабби, ҳикмат соҳиби бўлган улуғ Мавлонинг амридан, изну ихтиёридан бошқача бўлмайди. Ва Ўзига илтижо қилиб, фақат ўзигагина таваккул қилган қулларини ҳеч қачон раҳматидан бебаҳра қўймас».

Мунисанинг изтиробли кўнгли таскин топгандай бўлди. Юрагида истиғфор ва шукроналик туйғулари уйғунлашиб кетди.

Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи

ТУРКИЯ РЕСПУБЛИКАСИ

Туркия тарихи ўн биринчи асрдан, турк қабилаларининг Кичик Осиёга кириб келишидан бошланади. Аммо бунгача ҳам бир неча минг йил мобайнида бу ҳудуд ривожланган ҳазора ўчоғи, Шарқ ва Ғарбни боғловчи кўприк бўлиб келган.

Милоддан аввалги 1850—1200 йиллар орасида хеттлар Кичик Осиё ҳудудининг каттагина қисмини эгаллаб олиб, йирик давлат қуришган. Шундан кейин бу заминда бирин-кетин хурритларнинг Митанни, фригийларнинг Фригия, Урарту давлатлари вужудга келди. Кейинчалик Фригия ўрнида бир неча майда давлатлар пайдо бўлди, булардан энг қудратлиси Лидия эди.

Эгей денгизи соҳиллари антик маданият марказларидан бири эди. Тарихи милоддан олдинги 3000 йилликларга бора-

Майдони: 779452 кв. км.
Аҳолиси: 66,3 миллион киши.
Пойтахти: Анқара шаҳри.
Тузumi: республика.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тузилиши: 70 вилоятни бирлаштирган 8 ҳудуддан иборат.

Йирик шаҳарлари: Истанбул, Измир, Адана, Бурса, Кўния, Анталия.

Пул бирлиги: турк лираси.

диган ва Гомер куйлаган Троя қирқ олтига мустақил шаҳарнинг бири эди, холос. Демак,

юнон ҳазорасига кўҳна Юнонистон (Гретсия)да эмас, айнан Онадўли соҳилларида асос солинган. Шундан бошлаб бу ҳудуд форслар, македонияли

Искандар қўл остида бўлди. Искандар қўмондонлари уни бир неча давлатга бўлиб юборишди. Милоддан олдинги биринчи асрда зўрайиб бораётган Рим бутун мамлакатни ўзига бўйсундирди ва кейинги минг йилликлар мобайнида ҳукмронлик қилди.

Милоднинг ўн биринчи асрида салжуқ турклари келиб эгаллашгунича бу ўлка Византия қўл остида эди. Салжуқ ҳукмдори Сулаймон Кичик Осиёда ўз подшоҳлигини тузди, кейинчалик Куния шаҳри Салжуқ-Рум султонлигининг пойтахти бўлди. 1192 йилда салжуқ ҳукмдорлари бу ерда Ислом давлатини қуришди. Ҳозирги Туркия Республикаси тарихи Ғозийлар беқлиги бошлиғи, отаси

Эртуғрулдан бир чегара ўлкани мерос олган Усмон ва кейинчалик унинг сулоласи қурган қудратли Усмонли салтанатидан бошланади. 1280 йилда ҳокимиятга келган Усмонли салтанати йигирманчи аср бошигача дунёнинг яқин ярмига ҳукмронлик қилди. Ўн олтинчи аср ўрталарида бу салтанатда тараққиёт энг чўққига чиқди. Сулаймон Биринчининг ҳукмронлик даври (1520—1566 йиллар) салтанатнинг «олтин даври» бўлиб тарихга кирган. 1517 йилдан бошлаб Султон Салим Бирин-

чи ва унинг издошлари бир неча юз йил мобайнида жаҳондаги қудратли ҳукмдорлардан бўлиб келди. Улар Византия империясини мағлуб этишди, унинг маркази Кустантанияни Истанбул номи билан мамлакат пойтахтига айлантиришди. Оврупанинг анчагина қисмини, Миср, Сурия, Арманистон, Курдистон, Месопотамия шимолини эгаллашди. Кейинчалик Ҳижоз, Фаластин, Жазоир ва бошқа кўплаб ўлкалар Усмонли салтанати таркибига кирди.

Туркиянинг биринчи жаҳон урушидаги мағлубияти ва ички низолар туфайли салтанат кучсизланиб, 1918 йилда султон кўшинлари Антанта армиясидан батамом енгилди. 1924 йил 3 мартда халифалик тугатилди. Камол Отатурк уни республика деб эълон қилди. 1952 йили Туркия НАТОга аъзо бўлди.

Туркиянинг саноати ҳам, қишлоқ хўжалиги ҳам анча ривожланган. Саноатнинг рангли ва қора металлургия, нефтни қайта ишлаш, машинасозлик каби тармоқлари тараққий этган. Туркия заминидан қўнғир кўмир ва тошкўмир, нефт, темир, мис, марганетис ва хром рудалари қазиб олинади. Қурилиш ашёлари ишлаб чиқариш, кимё, тўқимачилик, озиқ-овқат каби тармоқлар ҳам юксалиб борапти. Қишлоқ хўжалигида пахта, анжир, зайтун, чой, қанд лавлаги, ёнғоқ ва писта етиштирилади. Чорвачилик, узумчилик, сайёҳлик соҳалари ҳам катта даромад келтиради. Хорижга асосан тозаланган нефт, тамаки, тери маҳсулотлари, ойна, газлама, кийим-ке-

чак, қуритилган ва ҳўл мевалар, сабзавот чиқаради. Четдан эса саноат хомашёси, машина ва ускуналар харид қилади. Русия, Саудия Арабистони, Олмония, Италия, Франция, Буюк Британия, АҚШ унинг савдодаги асосий шерикларидир.

Туркияда аҳолининг саксон фоизи турклар, ўн етти фоизи курдлар, қолганлари араблар, арманилар, юнонлар ва яҳудийлардир. Мамлакат аҳолисининг тўқсон тўққиз фоизини мусулмонлар ташкил этишади. Улар асосан суннийликнинг ҳанафий мазҳабига мансуб.

Мамлакат ҳаётида Ислом дини таъсири катта. Бу ерда кўплаб олий ва ўрта Ислом билим юртлари, масжидлар, диний ташкилотлар фаолият юритмоқда. Йирик университетларнинг қарийб ҳаммасида Илоҳиёт факултетлари очилган. Бир неча телеканал диний мавзуларда кўрсатув олиб боради, исломий газета ва журналлар нашр этилади. Исломий партиялар мамлакатни бошқаришда фаол қатнашишапти. Туркия Ислом Конференсияси Ташкилоти ва бошқа кўплаб халқаро ташкилотларга аъзо бўлган.

Аҳмад ТУРСУН

Манбалар:

1. «Страны мира», справочник, Москва, 2003 г. стр. 260-280.
2. «Атлас мира», справочник, Москва, 2003 г. стр. 54.
3. Интернет сайтлари.

Чиройли бахт

Ёшлигимда қиз болаларга унчалик раҳмим келмасди. Опа-синглим бўлмагани учунми, негадир улар билан чиқишмас эдим.

Улғайиб, уларни эъзозлашни ўргандим. Оила қуришга тайёргарлик жараёнида аёл ҳақларини устозлардан таълим олдим. Ояти карималар, ҳадиси шарифларда аёл ҳақи очиқ айтилган.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): «Сизларнинг яхшироғингиз аёлига гўзал муомалада бўлганингиз»; «Фарзандларга ҳадя келтирсангиз, аввал қиз фарзандингизга беринг», деб марҳамат қилганлар. Мана шу гўзал таълим боис уларга меҳр-муҳаббатим кучайди. Дуоларим ижобат бўлиб, уч қиз фарзанд кўрдим. Улар улғайгани сари зиммамдаги масъулият нақадар оғирлигини ҳис қила бошладим. Ҳар тонг ўзимни сўроқлайман: «Тўғри тарбия бера оляпманми?! Сарф қилган мол-мулким ўрнига тушяптими?! Келажакда улар маърифатли она бўлишлари учун замин тайёрладимми?...» Тушкунликка асло ўрин йўқ. Бир улкан умид сергаклантиради. Қадамимни илдам қилади. Зеро, Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): «Ким учта қизни гўзал тарбиялаб, узатса ва яхшилик қилишда давом этса, жаннатда мен билан биргадир», деганлар. Бундан чиройлироқ бахт борми дунёда?!

Нодирбек ҚОСИМОВ,
Андижон шахри

ШАЙХ ЗИЁВУДДИНХОН ИБН ЭШОН БОБОХОН

Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон замонасининг машхур кишиларидан эди. У илм-маърифати, кўп қиррали фаолияти, эзгу хизматлари билан мусулмонлар қалбидан чуқур ўрин олди.

Ёш Зиёвуддин отаси Эшон Бобохон ҳазратларининг талабаларга берган дарсларидан огоҳ бўлиб, Куръон қироати ва тажвид қоидаларини талабалар қандай муҳаббат билан ўзлаштираётганини кўриб улғайди.

Зиёвуддинхон Куръони каримнинг кичик сураларини отадан ўрганиб, ёд олди. Унинг қалбида Куръон ва ҳадис илмига муҳаббат уйғонишида тақводор, мунис ва меҳрибон онаси Саломатхон ая Сиддиқхўжа қизининг хизматлари каттадир.

Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон ўғли Зиёвуддинни дастлаб тажвиди мукамал Ҳаким қори домлага ўқишга берди. Ҳаким қори домла бағрикенг, очиқ юзли, мулойим табиатли киши эди. Болаларни ўзига жуда тез жалб қилиб оларди. Ёш Зиёвуддинхон ҳам меҳрибон, ширинсўз устозига тезда ўрганиб қолди. Ҳар эрта тонг ўриндан тургач, таҳорат олиб, бомдод намозини ўқир, сўнгра устоз уйга вазифа қилиб берган қисмларини ёдлар, сўнгра “Тилла Шайх” масжидига — суюкли устози ҳузурига ошиқар эди.

У Ҳаким қори домланинг ўғли Фиёс қоридан кўп нарса ўрганди. Фиёс қори анча талабчан бўлиб, ҳар доим ўқувчиларини диққат билан кузатар эди. Ҳатто талабаларнинг кийими ва пойафзали тозаллиги ҳам назаридан четда қолмасди. Шунинг учун ҳам болалар бу муҳтарам устозни жуда ҳурмат қилишарди.

Зиёвуддинхон ўн икки ёшларида Куръони каримни тўла ёд олди, мураттаб қори бўлди.

1920 йили ёшгина Зиёвуддинхон Тошкентдаги “Кўкалдош” мадрасасига ўқишга кирди, айна вақтда “Бароқхон” мадрасасининг кўзга кўринган устозлари, жумладан шомлик аллома шайх Аловуддинхон маҳдумдан ва Шомий-Тараблусийдан дарслар олади.

Ёш Зиёвуддинхон Жамолхўжа домладан ҳадис бўйича сабоқ олди. Ҳасан ҳазратдан эса тафсир илмини ўрганди.

1943 йили Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний назорати таъсис курултойида бу янги ташкилотга раис этиб бир овоздан шайх Эшон Бобохон ибн Абдумажидхон сайланди. Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон масъул котиб бўлди. Айна вақтда у Ўзбекистон қозиси ҳам эди. Отаси муфтий Эшон Бобохон билан ҳамкорликда Диния назорати фаолиятининг барча соҳалари бўйича улкан ишлар қилди. 1958 йили Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси раиси, муфтий этиб сайланди ва умрининг охиригача ана шу вазифада самарали ишлади.

1971 йили Тошкентда Имом Бухорий номидаги Ислом маъҳади — институтининг очилишида муфтий Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон ҳазратнинг хизматлари беқиёсдир. Айнаникса, ёш талабаларга алоҳида эътибор билан қараб, уларни Ислом дини таълимотлари асосида тарбиялаш ва малакали мутахассис этиб тайёрлаш вазифасини олдига мақсад қилиб қўйди. Ислом динининг софлиги йўлида турли хурфот ва бидъатларга қарши изчил ва муросасиз кураш ташаббусқори бўлиб чиқди. Адашганларни ҳидоят йўлига қайтариш борасида сабот-матонат билан иш олиб борди. У кишининг бевосита раҳбарлигида шариатимизнинг долзарб масалалари бўйича бир қатор фатволар чиқарилди.

Муфтий ҳазрат маҳоратли нотик эдилар. Таъсирчан сўзлари аввало самимийлиги билан тингловчиларнинг диққатини ўзига тортар эди. Йирик халқаро анжуманларда сўзга чиққанларида маъруза матнлари ихчам, лекин шарҳу изоҳлари батафсил бўлганлигидан, анжуман иштирокчиларида чуқур таассурот қолдирар эди. Маъруза ва чиқишлари

да берган маълумотлари доимо асосли, далилли бўлиб, тингловчилар ишончига сазовор бўлар эди. Яна ҳам эътиборли томони — муфтий ҳазрат Ўрта Осиё, Қозоғистон, Волгабўйи ёки Кавказ мусулмонлари ҳузурида маъруза қилганларида асосан маҳаллий халқ тилида сўзлар эдилар. Зеро, ҳазрат араб, форс тилларидан ташқари яна кўпгина мусулмон халқлар тилларидан яхшигина хабардор эдилар. Халқаро анжуманларда араб тили билан чекланар эдилар.

Муфтий ҳазратнинг Тинчликни ҳимоя қилувчилар халқаро ҳаракати ҳамда Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги ташкилоти фаолиятига қўшган ҳиссалари ҳам ўта салмоқлидир. Булардан ташқари ҳазрат кўпгина халқаро жамоатчилик ташкилотларининг ҳайъатларида аъзо сифатида ҳам фаолият кўрсатганлар. Натижада бир қатор хорижий давлатларнинг юқори даражали орден ва медаллари билан тақдирланганлар.

Шайх Зиёвуддинхон халқаро майдонда катта обрў-эътибор қозонди. Мана, чет эл алломаларидан баъзиларининг эътирофлари:

Шайх Аҳмад Кувфтару,

Сурия Араб Республикаси бош муфтийи:

— Шахсан мен бу зоти шарифни бутун ҳаёти давомида Ислому таълимотига ўта содиқ қолган инсон сифатида биламан. Аллоҳ таборака ва таоло унга донишмандлик, тегран ақл, кенг феъл ва чуқур билимларни ато этди. Ана шу буюк тухфа туфайли ул зот Ислонинг маънавий меросидан ҳеч ким инкор қила олмайдиган ҳақиқатни рўёбга чиқарди. Муфтий ҳазратнинг серқирра ва сермазмун ҳаёти Ислому аҳли учун ибрат мактаби ҳисобланади. Марҳум муфтий Зиёвуддинхон ҳақиқатан ҳам алломаи замон ҳисобланар ва инсонларни тўғри йўлга бошлашда катта қатъият кўрсатар эди. Муфтий ўзини бутунлай динга хизмат қилишга бахш этган бўлиб, ўз дунёқарашини қатъий ҳимоя қила оларди. Унинг бу хислати мусулмонлар қалбида ўчмас из қолдирди.

Шайх Аҳмад ибн Муҳаммад Забара,

Яман Араб Республикаси бош муфтийи:

— Муфтий Зиёвуддин Қуръони каримни тажвиднинг барча қоидаларига амал қилган ҳолда ёддан ўқирди. У Яманга борганида мусулмонлар Қуръон ўқиб беришини илтимос қилишган, тиловат қилинган, давра аҳли унга тасанно айтган эди.

Доктор Абдул Ҳоди ат-Тозий, Марокаш:

— Муфтий Зиёвуддин ноёб инсоний туйғулар, фазилатлар, турли масалалар бўйича ҳозиржавоб, ўткир ақл-заковат соҳиби эди. У ўз диёри мусулмонларининг ишончли ҳимоячиси ва жарангдор овози эди.

Ёшлар йилида ёшлар шаҳарчаси

Жиззах вилоят марказида Ёшлар шаҳарчаси қуриладиган бўлди. Бўлажак шаҳарчада оилали талабалар учун ётоқхона, уларнинг фарзандларига боғча ҳамда спорт-соғломлаштириш маркази ташкил этиш мўлжалланган. Шунингдек, бу ерда ўқувчи ва талабаларнинг мазмуни, маданий хордиқ

МАМЛАКАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

олишларини таъминлаш мақсадида интернет-кафе, турли ўйингоҳлар ҳам барпо этилади.

Баҳриддин САТТОРОВ,

“Халқ сўзи” мухбири

Иқтидорли ўқувчиларга махсус стипендия

Фарғона вилояти таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси ташаббуси билан олий ўқув юртлари, коллеж, литсей, мактабларнинг иқтидорли ўқувчилари учун 2008 — Ёшлар йилида махсус стипендиялар жорий қилинди.

Вилоятдаги олий ўқув юртларининг беш нафар талабаси, коллеж, литсейларнинг йигирма икки нафар, мактабларнинг ўн тўққиз нафар ўқувчиси илк бор бундай стипендияларга лойиқ кўрилди.

Набижон СОБИР

«Халқ сўзи» мухбири

Араб тилини ўқитиш истиқболлари

Январнинг 16—17-кунлари Тошкент Ислому университетида Тошкент Давлат шарқшунослик институти ҳамда Миср Араб Республикаси элчи-хонасининг фан ва таълим маркази ҳамкорлигида “Ўзбекистонда араб тилини ўқитиш истиқболлари” мавзuida илмий-амалий анжуман ўтказилди.

Анжуман иштирокчилари ўзбекистонлик ва мисрлик тилшунос, адабиётшунос олимларнинг Ўзбекистонда араб тилини ўқитишни янада ривожлантириш, дастурларни такомиллаштириш, бу борадаги муаммоларни бартараф этиш, араб адабиёти ва маданиятининг умумий хусусиятлари ва бошқа мавзуларда ўттизга яқин маърузасини тинглашди, фикр алмашишди.

Алишер ФАЙЗУЛЛАЕВ

Холид Муҳаммад ХОЛИД

ҲАКИМ ИБН ҲАЗОМ

Бу саҳобий ҳақида Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) бундай деганлар: «Маккада тўрт киши бор, улар Исломга кирмай мушрик ҳолича қолиб кетиши ақлга сиғмайди. Улардан бири Ҳаким ибн Ҳазомдир».

Аллоҳ расулининг эътиборига тушган бу саодатли саҳобийнинг туғилиши ҳам ўзгача бўлган эди. Онаси унга ҳомиладор юрган кунларининг бирида дугоналари билан ибодат қилиш учун нима сабабдандир эшиги очиқ қолган Каъба ичига киради. Тўсатдан тўлғоқ тутиб, ҳатто ташқарига чиқишга ҳам улгуролмайди. Шошилинич келтириб солинган бир шолча устида ўғли Ҳаким туғилади.

Ҳаким ибн Ҳазом ибн Хувайлид насл-насаби покиза, обрўли ва бадавлат бир хонадонда туғилиб, тарбия топди. У мўминлар онаси Хадича бинти Хувайлидга жиян эди. Ақлли, хуш ахлоқли ва олий фазилатлар соҳиби бўлиб вояга етди. Қурайш қабиласининг шарафлиларидан, жоҳилият даврида ҳам Ҳарам зиёратига келганларни таом билан таъминловчи мансабини ҳам эгаллаган эди.

Аммо унинг ҳурмат ва мақомини оширган нарса бу эмас. Ҳаким Ҳазрати Муҳаммадга (алайҳиссалом) пайғамбарлик келмасидан олдин ҳам у зот билан қалин дўст эди. Беш ёш катта бўлишига қарамай, ҳамиша у зотнинг суҳбатларида ҳозир, сафарларида ҳамроҳ бўлган. Пайғамбаримиз ҳам дўстлиги ва муҳаббатига яраша уни яқин тутар, севар эдилар. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Ҳадича бинти Хувайлидга уйланганларидан сўнг бу дўстлик қариндошлик ришталари ила мустаҳкамланди.

Ана шундай инсон қалбини кейинчалик бир афсус-надомат ва ўкинч-изтироб маҳзун қиларди. Пайғамбарнинг дўсти ва энг яқин кишиси бўлатуриб, рисолат келганидан йигирма йил ўтиб, Макка фатҳи чоғидагина Исломга кирди. Начора, бу ҳам Аллоҳ таолонинг иродаси эди. Ҳаким Аллоҳга мушрик, Пайғамбарга душман бўлган кунларини ҳаёти саҳифаларидан ўчириб ташланишини истарди.

Бир куни қилмишларидан афсусланиб, йиғлаб ўтирганини ўғли кўриб қолди ва:

— Нега йиғлаяпсиз, отажон? — деб сўради. Ота хўрсиниб жавоб қилди:

— Нега йиғламайин, ўғлим, мени хатоларим бўзлатяпти... Энг катта хатоим жуда кеч мусулмон бўлганимдир. Энди ер юзидаги барча олтинни одамларга эҳсон қилсамда, унча кўп савоб ололмайман. Бадр ва Уҳудда Аллоҳ менга нажот берди: «Бундан буён Қурайшга ёрдам бермайман, Муҳаммадга қаршилик қилмайман, Маккадан ташқарига чиқмайман», деб сўз берган эдим. Минг афсус, Қурайшга ёрдам кўрсатишга мажбур бўлдим. Ҳар сафар Исломга кирмоқчи бўлганимда Қурайшнинг ёши улуғ оқсоқоллари нима дейишаркин деб ўйлардим. Жоҳилият тартиб-қоидаларини маҳкам ушлаганларини кўриб, уларга эргашдим. Бизни кибримиз, кўр-кўрона эргашувимиз ҳалок қилди. Энди мен йиғламай, ким йиғласин, ўғлим?!

Макка фатҳи куни Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) она шаҳарларига кирганларида ҳам дўстларига эҳтиром кўрсатишни истадилар ва жарчиларга бундай нидо қилишни буюрдилар:

«Ким «Ашҳаду алла илаҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва росулҳу», деб гувоҳлик келтирса, моли ва жони омонда.

Ким Каъбага келиб, қуролини топширса, моли ва жони омонда...

Ким уйига кириб, эшигини беркитиб олса, моли ва жони омонда...

Ким Абу Суфённинг уйига кирса, моли ва жони омонда...

Ким Ҳаким ибн Ҳазомнинг уйига кирса, моли ва жони омонда...»

Ҳакимнинг уйи Макка этагида, Абу Суфённики эса юқори қисмида эди.

Исломга кеч кирган Ҳаким нима қилиб бўлса-да, хатоларини ювиш пайида бўлди. Шу йўл билан у қалбини зилдай эзиб ётган армон тошларини эритмоқчи эди. Жоҳилият даврида Қурайш қабиласи машварат ва кенгашлар ўтказадиган қадимий «Дорун надва» ҳовлиси Ҳакимнинг мулкига айланди. Расулulloҳни ўлдириш режасини ҳам мушриклар айнан шу ҳовлида тузишган эди. Ҳаким ибн Ҳазом мудҳиш ўтмишнинг устига уну-

тиш пардасини ёпиш ва ёқимсиз хотиралардан батамом халос бўлиш ниятида тарихий ҳовлини юз минг дирҳамга сотиб юборди. Қурайш йигитларидан бирининг: «Эҳ амаки, Қурайш ифтихори бўлган шундай ҳовлини сотиб юбордингиз-а», деган таассуфига жавобан: «Сен қаттиқ янглишяпсан, ўғлим, фахрланиш даври ўтди, ифтихорга арзигулик фақат тақво қолди. Бу ҳовлини сотиб, пулига жаннатдан уй сотиб олмақчиман», деди ва «Дорун надва»нинг ҳамма пулини муҳтожларга тарқатди.

Ҳаким ибн Ҳазом Исломга кирганидан кейин ҳаж қилди. Чиройли безатилган юзта туяни ҳайдаб келди ва барини Аллоҳ таолога қурбат ҳосил этиш учун қурбонлик қилди.

Кейинги йили Арафот вуқуфида турар экан, ёнида юзта қул бор эди. Бўйниларидаги кумуш ҳалқачаларда: «Аллоҳ азза ва жалла учун озоддир, Ҳаким ибн Ҳазом номидан» деб ёзиб қўйилган эди.

Яна бир ҳаж мавсумида эса мингта қўй ҳайдаб келди ва уларни қурбонлик қилиб, гўштини фақирларга тарқатди.

Янги мусулмон бўлган Ҳаким Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига келиб, Ҳунайн жангида тушган ганиматдан насиба беришларини сўради. Пайғамбар (алайҳиссалом) бир улуш бердилар. У яна сўради. Яна бердилар. Сўрай-сўрай Ҳакимнинг улуши юзта туяга етди. Шунда Фаҳри коинот:

—Эй Ҳаким, дунё ширин ва жозибали. Ким ундан қаноат ила олса, баракага эришади, ким очкўзлик билан олса, баракадан маҳрум бўлади. Тепадаги (берувчи) қўл пастдаги (олувчи) қўлдан яхшироқдир, — дедилар.

Буни эшитган Ҳаким:

— Эй Аллоҳнинг расули, Аллоҳга қасамки, сиздан кейин ҳеч кимдан ҳеч нарса сўрамайман. То дунёдан кетгунимча ҳеч кимдан ҳеч нарса олмайман, — деди.

У сўзининг устидан чиқди. Дунёдан кўз юмгунича ҳеч кимдан ҳеч нарса сўраб олмади...

Шодия АҲМАД
тайёрлади

Мухтарам ўқувчи! “Хабарлар”, “Олисларга саёҳат” рукнари Сизга манзурлигидан хурсандмиз. Энди улар ёнида “Холис назар” рукнини очдик. Дунёнинг турли мамлакатларида содир бўлган воқеа-ҳодисалар, юзага келган ҳолатлар ҳақида қисқача таҳлилий мақолалар билан, иншааллоҳ, ушбу янги рукнида танишиб борасиз.

ЯНГИ УМУМИЙ БОЗОР

Форс кўрфази Араб давлатлари ҳамкорлиги кенгаши ягона бозор ташкил этишга қарор қилди.

Янги бозор аъзолари иқтисодиётининг ялпи ҳажми 715 миллиард дўлларни ташкил этади. Янги келишув ушбу мамлакатлар ўртасида эркин пул ҳаракатидан ташқари, улар фуқароларининг эркин кўчиб юриши, яшаши ва ишга жойлашуви, шунингдек, иқтисодий имкониятларининг тенглигини ҳам назарда тутди.

2007 йил декабр ойи бошларида кенгаш аъзолари 2010 йилга бориб ягона пул муомаласига ўтишга келишишган бўлса ҳам, бу қарорга айрим мамлакатлар вакиллари бошқача фикр билдиришди. Масалан, аммонликлар ягона пулга ўтиш мажбурий бўлса, ҳатто лойиҳадан чиқишларини маълум қилишди. Бирлашган Араб Амирликлари вакиллари эса, кўрсатилган муддатгача ягона пулга ўтиш учун техникавий жиҳатдан тайёр эмасликларини билдиришди. Ҳозирги кунда мазкур кенгашнинг Кувайтдан бошқа барча аъзоларининг иқтисодиёти АҚШ дўлларига боғлангандир.

2003 йили бу олти мамлакат асосий иқтисодий ҳамкор — Оврупа иттифоқи билан ўзаро товар-савдо ҳаракатини енгиллатиш учун ягона божхона келишувини имзолаган эди.

Иқтисодиёти нефт қазиб олиш ва сотишга таянган олти киролик мазкур ҳамкорлик кенгаши аъзосидир. Булар Баҳрайн, Қатар, Кувайт, Бирлашган Араб Амирликлари, Аммон ва Саудия Арабистони. Мазкур мамлакатлар умумий майдони 2,6 миллион квадрат километрни ташкил этади. Бу ҳудудда 35,1 миллион аҳоли яшайди. Ушбу аъзадорнинг олтимиш фоизи ҳамкорлик кенгаши аъзоларининг туб халқи бўлса, қолган қирқ фоизи ишлаш учун келган хорижликлардир.

Ҳамкорлик кенгашига аъзо мамлакатларнинг умумий нефт захираси 484 миллиард баррелни ташкил этади. Бу миқдор ОПЕКка аъзо мамлакатлар ялпи нефт захирасининг тенг ярми демакдир.

Баҳрайн савдо палатаси президенти айтишича, Форс кўрфази Араб давлатлари ҳамкорлик кенгаши аъзолари ўртасидаги савдо ҳаракатлари ҳажми бутун жаҳон товар-савдо айланмасининг ўн фоизини ташкил этади.

Интернет материаллари асосида тайёрланди

ИЧКИЛИКХЎРЛИК АСОРАТЛАРИ

“Стратегия России” журналида иқтисод фанлари номзоди Людмила Смирнованинг “Уруш очиш вақти етди...” номли мақоласи чоп этилди. Мақола муаллифи Русиядаги нуфусий фожиа (туғилиш кескин камайиб кетиши)нинг бош сабабчиси бўлган маст қилувчи ичкиликларга қарши амалий курашга чақиради. Мақолада очиқ-ойдин айтилган: “Русияда энг катта ижтимоий муаммо жамиятнинг спиртли ичкиликларга муккадан кетганидир. Ҳозир мамлакатда 2,4 миллион ашаддий ичкиликхўр мавжуд. Аммо шифокорлар тасдиқлашча, бу рақам камида ўн марта камайтириб айтилган. Аслида 25 миллион русиялик ичкиликка буткул берилган ёки спиртли ичимликларни ҳаддан ташқари кўп истеъмол қилади. Уларнинг яқинлари, қарин-

дошлари ҳам бу фожиа таъсиридан четда эмас. Шундай қилиб, Русия аҳолисининг тенг ярми ичкиликхўрлик асоратларидан у ёки бу даражада жабр чекмоқда.

Энг бирламчи, эркалар ичкиликка ружу кўйишган. Мамлакатда ишлаб чиқариладиган спиртли ичимликларининг 70 фоизини улар истеъмол қилишади. Шу боисдан кўпчилиги нафақа ёшигача етолмайди. Ичкилик туфайли жигар қуриши, ошқозон-ички касалликлари, шунингдек, совуқ кўчаларда ағанаб ётиш, муштлашувлар, ўзини ўлдиришлар кескин кўпаяди, йўл-транспорт ҳодисаларида ўлганлар яна қанча.

Қадимги Русда аёллар ароқ ичишмасди. Ҳозир эса, маълумотларга кўра, мамлакатда ишлаб чиқариладиган ароқнинг 30 фои-

зини аёллар ичади. Шу боис аёллар орасида ичкиликка боғлиқ рухий хасталиклар кўпайиб борапти.

Россия келажаги учун катта хавф ёшлар орасида ичкиликбозлик тез урчиб бораётганидир. Ҳозир мамлакатда 12-17 ёшли ўсмирларнинг 20 фоизи спиртли ичкилик истеъмол қилади. Пиво ичиш ёшлар орасида айниқса кескин кучаймоқда. Пивого муккасидан кетганлар авлоди шакланди. Пиво ишлаб чиқарувчилар ва уларнинг ҳомийлари “шарофати” билан бу ичкилик узоқ вақт маст қилувчи ҳисобланмай келинди. Шу боис у ичкиликлар бозорини тартибга солувчи турли қонунлар таъсирига тушмади, пиво ишлаб чиқариш жадал ривожланди. Кейинги олти йил мобайнида Россияда аҳоли жон бошига пиво истеъмол қилиш уч бараварга ортди. Одамлар, айниқса, ёшлар, ойнаи жаҳонда тез-тез ва кўп реклама қилинаётган пивони зарарсиз ичимлик деб ўйлашади. Шифокорлар эса пивонинг инсон танасига кескин салбий таъсир кўрсатишини аниқлашди. Афсус, бундай ҳақиқатлар тўғрисида гапирилмайди...

Ичкиликбозликнинг миллат саломатлигига жуда ёмон таъсири бор. Ичкиликка муккасидан кетганлар ичмайдиган одамлардан ўртача 15-20 йил кам умр кўришади. Уларнинг фақат тўртдан бир қисми 50 ёшдан кўпроқ ҳаёт кечириши мумкин. Бу ҳол меҳнатга яроқли аҳоли сонининг кескин камайишига олиб келади.

Олимлар, амалиётчи шифокорлар фикрича, ичкиликхўрлик жамиятга мислсиз изтироблар келтиради. Вазият таҳлили кўрсатишича, бу укубатлар ароқхўрнинг атрофидаги кишилар — энг биринчи хотини, болалари, ота-онаси, яқин қариндошлари чекига тушади.

Россия Федерацияси Президентини ҳузуридаги давлат хизмати академияси ижтимоий тизимларни ташкил этиш кафедраси доцентини, тарих фанлари номзоди Д. Халтурина олиб борган тадқиқотлар натижасига кўра, мамлакатда фақат ичкиликхўрлик туфайли ҳар йили 600-700 минг киши ҳаётдан кўз юмади. Хуллас, ичкиликхўрлик мамлакатда улкан ижтимоий фожиа тусини олган.

Валентин ПРУССАКОВ

Юртимиз илм-маърифат ўлкаси сифатида ном қозонгани маълум. Мовароуннахрдан етишиб чиққан олимларни бутун дунё тан олади. Ушбу сондан бошлаб Ислоҳ ҳазорасига улкан ҳисса қўшган машҳур алломаларимиз ҳақида қисқача маълумотлар билан ўқувчиларни таништириб борамиз.

МАШҲУР НАСАФИЙЛАР

АБУ ТУРОБ НАХШАБИЙ. Асқар ибн Муҳаммад ибн Ҳусайн Нахшабий. Куняси Абу Туроб, валий зотлардан. Нахшаб (ҳозирги Қарши) шаҳрида туғилган. Аҳмад ибн Ханбалдан таълим олган. Илм, фатво, тақвода машҳур эди, суҳбатда замонасининг бир юз йигирма уламози қатнашган. У киши ҳақидаги нақллар Муҳаммад Сиддиқ Рушдий китобида келтирилган. Шайхлардан бир неча ҳадис ривоят қилган. Ҳижрий 261 (милодий 875) йили Басрада вафот этган.

АБДУЛЛОҲ ИБН АБДУЙА. Абдуллоҳ ибн Абдуя (Абдавайх) ибн Назир ибн Хуштёр. Асли бухоролик, Насафда яшаган. Улуғ имом, саҳиҳ ҳадис айтувчи бўлган. Ҳижрий 286 (милодий 900) йили Насафда вафот этган.

АБУЛ ҲУСАЙН ТОҲИР. Абул Ҳусайн Тоҳир ибн Маҳмуд ибн Назир ибн Хуштёр. Насафда туғилган. Насафнинг машҳур имомларидан, бир неча ҳадис ривоят қилган. Ҳижрий 289 (милодий 903) йили вафот этган.

АБУЛ ҲОРИС НАСАФИЙ. Абул Ҳорис Асад ибн Ҳамдавайх Варасиний Насафий Мовароуннахрнинг таниқли муҳаддис олимларидан. Насафнинг Варасин қишлоғида туғилган. Абу Исо Термизий, Туфайл Тамимий каби машҳур олимлардан таълим олган. Унинг “Китабун насаб”, “Ал-Бўстон”, “Аҳборал Ҳасан ва Ҳусайн” каби асарлари борлиги ривоят қилинган. Кўплаб шоғирлар етиштирган. Милодий 928 йили вафот этган.

АБУЛ МУТИЙ НАСАФИЙ. Абул Мутиъ Фазл ибн Макхул Насафий атоқли олимлар сулоласи бошлиғи, фақиҳ, “Китаб фиттасаввуф”, “Китаб фи фазли субҳана лиллоҳ” каби кўплаб асарлар муаллифи. “Китабур радд ала аҳлал бидъат вал аҳво”, ҳанафий фикҳига бағишланган “Китабуш шуъо” асарлари айниқса машҳур. Ҳижрий 318 (милодий 930) йили вафот этган.

АБУЛ АҲМАД НАСАФИЙ. Абул Аҳмад Исо ибн Ҳусайн Касбавий-Насафий улуғ ҳофиз, ҳадис билимдони. Самарқанд, Бухоро, Насаф шайхларидан ҳадис ривоят қилган. “Китабуд дурр”, “Китабул мажолис”, “Китабул бўстон”, “Китабул ажойиб”, “Китаб мақоидуш шайтон” каби асарлари бор. Ҳижрий 370 (милодий 980) йили вафот этган.

ҲУСАЙН ИБН ҲИЗР НАСАФИЙ. Таниқли фикҳ олимларидан. Дастлаб Насафда, сўнг Бухорода таълим олган. Бир муддат Бағдодда яшаган. Кейин Бухорога қайтиб, мудarrisлик қилган, бир неча китоблар тасниф этган. Булардан “Ал-фатавои” асари машҳур. Ҳижрий 424 (милодий 1033) йилда вафот этган.

(Давоми келгуси сонда)

Аҳмад МУҲАММАД
тайёрлади

Сўроғимни қил осон

Мағфиратинг сўрайман

Бузоғим мол бўлгунча кутиб бағрим қон бўлди,
Бошга ақл тўлгунча шамшод қаддим дол бўлди.
Эгам, Ўзинг осон эт, тўғри йўлда бўлай мен,
Тушмасин ўт аро тан, фазлинг ила ўлай мен.

Азоб борини эслаб, ҳеч ташвишга тушмадим,
Кечроқ кириб ақл-хуш, сўнг нафсимни муштладим.
Ҳалол-ҳаром фарқини энди ақлим олганда,
Ибодатга мажол йўқ, жисмим кучдан қолган-да.

Энди қилгум надомат, кўркув-умид бор фақат,
Ўзинг еткур ҳидоят, фазлинг ила шафоат.
Маҳшаргоҳда оқ юзли қатор ўтса кулларинг,
Ҳеч эшитмай маломат, бошда қолиб қўлларим.

Билганимча ақлимга Сирот йўлин сўзладим,
Сен яратган ҳар жонга бир фойдани кўзладим,
Аждодимни афв этгин, авлодимга бер имон,
Менга Ўзинг раҳм этиб, сўроғимни қил осон.

Тўртликлар

* * *

Тавбанинг кечи йўқ, қаридим дема,
Тавбанг холис бўлса, энди ғам ема.
Кўзёш тўккин, ёлбор, илтижолар қил,
Зора нурга тўлса сен тушган кема.

* * *

Унга пинҳон эмас нелар бўлажак,
Унга маълум эрур ким не қилажак.
Унга яхши аён кимдан ким чиқар,
Бизлар ожиз, У ҳар нени билажак.

* * *

Сўзламоқчи бўлсанг гар топиб сўзла,
Сўзда икки жаҳон фойдасин кўзла.
Қалбнинг ришталари узилиб кетар
Билгин, бир бемаъни ноўрин сўз-ла.

* * *

Тилинг равон бўлса, дилингдан деб бил,
Дилинг равшан тортса, тилингдан деб бил.
Иккаласи мудом муштарак бўлса,
Бу ажиб ҳолатни динингдан деб бил.

* * *

Менда-ку илож бор, қўшним саргардон,
Нечун бепарвоман, қилмай бир имкон?
Наҳотки имоним шунчалар заиф —
Нафсим тузоғига тушаман ҳар он.

Янгиқўрғон тумани

Мардон БЎРИЕВ

Исло иқросини кўрини

Кўринг

Шому Яман сарҳади кенг —
Араб сахросини кўринг.
Сокин кеча, субҳидамда
Олам Заҳросини кўринг.

Ойда бордир сирли чирой,
Йигирма саккиз кўриниш.
Тўлин ойнинг оқ юзида
Холиқ муҳросини кўринг.

Шомдан Сулаймон пайғамбар
Яманга ташлади назар.
Билқис имон келтирган кун
Исло иқросини кўринг.

Мана, ўқинг, эй мўминлар,
Назири йўқ мастонадир.
Қаноатли бўлганларнинг
Очиқ чеҳросини кўринг.

Ал-Маъун сурасин ўқиб,
Огоҳ бўлган сахийларнинг
Дастурхонда тўла нони —
Очиқ суфросини кўринг.

Тоқат асл матонатдир,
Марду майдон синоатдир.
Асл инсон сиймосида
Юрак туғросини кўринг.

Садақа ҳикмати

Эҳсон бериш кимга хос?
Барча мўмин элга хос.
Эҳсон бериш кимга хос?
Назари тўқ дилга хос.

Тану жонинг соғ бўлса,
Сенга недур садақа?
Ўтин териб бозор сот,
Жоним сенга садақа.

Чап қўл берса садақа,
Ўнг қўл уни билмасин.
Айтиб қўяй, азизим,
Сўнгра малол келмасин.

Садақа ҳикмати бор,
Балоларни кетказгай.
Эзгу ният ҳамроҳинг —
Муродингга етказгай.

Тўртликлар

* * *

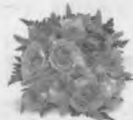
Ўрик эксанг, ҳовлингга хушбўйдир ҳаво,
Шарбати юрагу мияннга шифо.
Ўтинини ёққин, сандалда тоблан,
Уч юз олтмиш бўғин, пуштингга даво.

* * *

Катталар зўрлигин билса яхшидир,
Ўсмирлар гўрлигин билса яхшидир.
Такаббур камбағал йўлидир завол,
Илмсиз кўрлигин билса яхшидир.

* * *

Омадсиз кун келса, ҳар қўйга солгай,
Умидинг сўнай дер, асабинг толгай.
Ниятинг пок бўлсин, сабр елида
Умид учқунлари аланга олгай.

Олтинсой тумани

Бахтиёр ХАЛИЛИЙ

Аввало ўз қалбинга боқ

Имон дегил

Ғофил банда, нолима ҳеч,
Имон дегил, имон дегил.
Замонангга даъводан кеч,
Имон дегил, имон дегил.

Ўша олам, ўша фалак,
Аввало ўз қалбинга боқ,
Аллоҳ Бирдур, Расул барҳақ,
Имон дегил, имон дегил.

Ўн саккиз минг олам сарҳад,
Молики мулку салтанат.
Раббига ҳамди беадад,
Имон дегил, имон дегил.

Дунё ажиб ҳикмат тўла,
Унинг огирига яра.
Ажрини Аллоҳдан сўра,
Имон дегил, имон дегил.

Азиз бош саждада беш вақт,
Адо айла фарзу суннат,
Аллоҳдин тила мағфират,
Имон дегил, имон дегил.

Гумроҳ кездинг овлоқларда,
Зулмат чўккан сўқмоқларда,
Бардам бўлгин сўроқларда,
Имон дегил, имон дегил.

Ибодатда холис қулга
Аллоҳ ёр, у қолмас йўлда.
Узар пок жаннатий гулдан,
Имон дегил, имон дегил

Бу олам

Сабр билан ошно қулга
Ҳашамлидир бу олам.
Қирсанг шайтон айтган йўлга,
Аламлидир бу олам.

Лаҳза роҳат кўрмадим дер
Етса заҳмат ношукр.
Қаноатли ҳар бандага
Оромлидир бу олам.

Умр карвон, бекатлардан,
Савоб ортиб ўтсанг-чи.
Бақо, фано аросинда
Бир дамлидир бу олам.

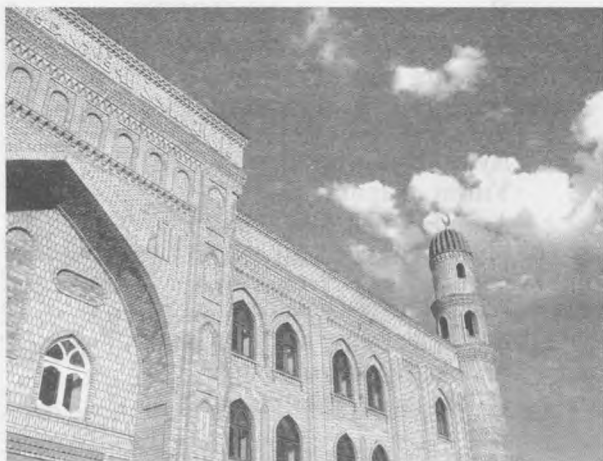
Замон кечар пасту баланд,
Унар яхшилиқ ниҳоли.
Байрамли, тўй-тамошоли,
Мотамлидир бу олам.

Тупроқдир, одам, аслинг,
Сен буни ҳеч ўйламасдинг.
Шошиб ўтар тўртов фаслинг,
Ўлчамлидир бу олам.

Тавба қилгин, гуноҳдан қоч,
Сен ўзингсан бунга муҳтож.
Дин-диёнат йўлингни оч —
Карамлидир бу олам.

Тошкент

дик, Сирожиддин Зиёвиддинов, Сулаймон қори Ҳамидхўжа ва бошқа забардаст устозлардан сабоқ олди, ғамхўрлигидан баҳраманд бўлди.

Шу йили Муҳаммаджон Солеҳ динимиздан таълим беришдек шарафли ҳаёт йўлини бошлади. Дастлаб Ўш вилоятининг Қизилқия шаҳридаги жомеда имом-хатиблик қилди. 1963 – 74-йиллари Ўш шаҳридаги “Олой” масжидида, 1968 – 1973 йиллари Ўш вилояти Лайлак туманидаги жомеда ишини давом эттирди.

1974 – 81-йиллари унинг зиммасига янада масъулиятли вазифа юкланди. Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасининг Қирғизистон бўйича вакили бўлди. 1981 – 90-йиллар яна Аравон тумани, Шаҳрихон ва Чино-

АСАКАЛИК МУҲАММАДЖОН СОЛЕҲ ДОМЛА

1949 йил. Уруш тугаганига эндигина тўрт йил бўлган. Халқ бошига тушган мусибатлар: дин аҳлига қилинган зуғумлар, сургунлар, қама-қамаю қатл-қатагонлар Мулла Парпи отанинг ҳали кўз ўнги-дан кетмаган. Шунда ҳам унинг бирдан-бир ташвиши қандай бўлмасин фарзандларига диний тарбия бериш, шариат аҳкомларини ўргатиш бўлди. Афсус, советлар даврида бунинг имкони йўқдек кўринар, ҳатто қатагонлардан омон қолган илм аҳллари ҳам фарзандларига диний таълим беришга кўрқар, махфий тарзда ўргатганлари эса бошланғич таълимдан нарига ўтмас эди. Шундай кунларнинг бирида Мулла Парпи кимдандир “Бухорои шарифда мадраса очилибди”, деган хабарни эшитиб қолди. Бу нарса унинг қалб тўрида ётган эзгу орзуларини ҳаракатга келтирди. Олти фарзандининг тўнғичи, ишларига кўмакчи Муҳаммаджонни ёнига олиб, Бухорога жўнади.

1950 йили Муҳаммаджон Бухородаги Мир Араб мадрасасига ўқишга қабул қилинди. Бу воқеа унинг ҳаётида улуг саҳифа очди. Отаси истаганидек илмли бўлиш, дин йўлида халққа хизмат қилиш учун яқин ўн йил ўқиди, изланди. Фақат Бухорода эмас, Тошкентда ҳам илм аҳллари-устозлар этагидан тутди. Ниҳоят, 1959 йили Муҳаммаджон Солеҳ бир йўла икки диний ўқув юрти Мир Араб (Бухоро) ва Бароқхон (Тошкент) мадрасаларини битирди. Даврининг энг етук олим ва фузалолари, жумладан, Исмоил Махдум домла, Муҳаммад Амин домла, Қози Фозилхўжа Со-

бод шаҳарлари жомеларида, Андижон шаҳридаги “Девонабой” масжидида имом-хатиблик қилди. Бу йиллари Муҳаммаджон Солеҳ домла раҳбарлигида Қува шаҳар жомеъ масжиди қайта қуриб битказилди. 1990 йили эса Муҳаммаджон Солеҳ домла ўзи туғилиб ўсган Асака тумани Ниёзботир шаҳарчасида катта жомеъ қурилишига бош бўлди.

Муҳаммаджон Солеҳ домла уч маротаба ҳаж ибодатини адо этган. Қатор мамлакатларда, жумладан Миср, Сурия, Урдун, Сомали, Япония, Филиппин, Сейлон, Сингапур каби хорижий давлатларда хизмат сафарларида бўлган, машҳур қорилар Муҳаммад Халил Хусарий ва Абдулбосит Абдуссамад билан учрашган.

2006 йил 18 июл куни тонг чоғида дунёдан ўтди.

Устозимиз Муҳаммаджон Солеҳ домла эллик олти йил дин йўлида хизмат қилди. Мустаҳкам имони, ўткир ақл-идроқи, куч-қуввати, зукко фаросати, гўзал одоб-ахлоқи билан теварақдагиларига ибрат бўлди. Хусусан, даҳрий тузум даврида юртдошларимиз Ислолда собит бўлишлари учун қўлидан келганича жонқуярлик қилиб ўтди.

Парвардигоро, бу тақводор бандангнинг барча яхши амалларини қабул этиб, ётган ўринлари жаннат боғларидан бўлишини Ўзингдан ўтиниб сўраймиз.

Файзирахмон САИДАҲМЕДОВ,
Марҳамат тумани “Ҳаким хўжа Эшон”
жомеъ масжиди имом-хатиби

БИР САВОЛ СЎРАСАМ...

**Саволларга Ўзбекистон муслмонлари идораси
фатво ҳайъати жавоб беради**

Савол: Умуман барча уловларда намоз қандай ўқилади?

АБДУЛЛОҲ,
Тошкент

Жавоб: От, туя, эшак каби ҳайвонларни миниб кетаётган киши шаҳар (қишлоқ) ташқарисиди улови кетаётган томонга (қиблага қарши томон бўлса-да) юзланиб нафл ва суннат намозларини имо билан ўқиса бўлади. Улови кетаётган томондан бошқа томонга юзланиб, шунингдек, шаҳар (қишлоқ) ичида улов устида нафл ва суннат намозларини ўқиши мумкин эмас.

От, туя, эшак каби уловлар устида фарз ва вожиб намозларини ўқиб бўлмайди, фақат узрли ҳоллардагина ўқиш мумкин. Узрли ҳолларга уловдан тушиб ўқийдиган бўлса, жонига, молига ё уловига ўғри ё йиртқичлар зиён етказишдан қўрқиб; уловга қайта миномаслик; ернинг лойлиги киради.

Узрли ҳолларда улов (от, эшак) устида фарз ва вожиб намозлар ўқилганида, имкони бўлса, уловни тўхтатиб қўйиш лозим. Уловни тўхтатиб қўйиш имкони бўлса-ю, уни тўхтатмай, устида фарз ва вожиб намозларни ўқиш мумкин эмас. Агар уловни (от, эшак) тўхтатиб қўйиш имкони бўлмаса, фарз ва вожиб намозларни улов юриб кетаётганида ўқиса ҳам бўлади.

Узрли ҳолларда фарз ва вожиб намозлари ҳам, нафл намозлари каби, улов (от, эшак) устида имо билан ўқилади.

Кема, поезд ва учоқ каби уловларда фарз ва вожиб намозларни туриб ўқиш имкони

бўлса, ўтириб ўқиш макруҳ. Бу уч уловда намоз қиблага қараб ўқилади. Улов йўналишини ўзгартирса, имкони бўлса, қибла тарафга юзланиб олинади. Бу уловларда рукуъ ва сажда қилиш иложи бўлганида намозни имо билан ўқиш мумкин эмас.

Автобус ва енгил машиналарнинг эгалари фарз ва вожиб намозларни тушиб, ерда ўқишлари лозим. Йўловчи ҳам ҳайдовчидан уловни тўхтаб туришни илтимос қилиб, фарз ва вожиб намозни ерда ўқийди.

Савол: Марҳумни ювиш одобларини баён қилсангиз.

НОДИР,
Ургут

Жавоб: Марҳумни ювиш вожибдир. Ювиш тартиби бундай: — хушбўйликлар сепилган махсус тахтага қулай ҳолда ётқизилади;

— кейин аврати беркитилиб, кийимлари ечилади;

— ювғучи қўлига қўлқоп кийиб, майитни истинжо қилади;

— намозни билмайдиган кичик болалардан бошқа барча ўлганлар оғиз-бурунлари ювилмай, таҳорат қилдирилади;

— кейин совун билан қайнатилган илиқ сув, бу ҳам бўлмаса, иситилган сув мурданинг устига тўкилади;

— ўликнинг олдин боши ва юзи уч мартадан ювилади. Сўнг майитни чап ёни билан ёнбошлатиб, ўнг ёни уч марта ювилади. Қуйилган сув тананинг тахтага тегиб турган жойларигача етказилади. Шундан кейин

ўнг ёнбошига ёнбошлатиб, чап ёни уч марта ювилади;

— кейин ювғучи ўликни суяб, ўзига суянтириб ўтқазиб, аста қорнини силайди, мабодо ахлат чиқса, уни ювиб ташлайди, таҳорат ва ғусл қайтарилмайди. Майитнинг авратлари қўлқоп билан ювилади;

— кейин сочиқ ёки мато билан артиб қуритилади ва кафанланади;

— бош ва соқолга, сажда аъзоларига (пешона, бурун, қўл, оёқлар) мушки анбар сурилади.

Майит ювилаётганида (оғиз, бурун каби) тешик ўринларга сув кирмасин деб пахта тикилмайди.

Майит ювиладиган жой бошқалардан тўсилади. Ювғучи майитнинг авратига қарashi мумкин эмас. Майитнинг сочсоқоли таралмайди, тирноқ ва туклари олинмайди.

Ювғучи таҳоратли бўлиши мустаҳабдир.

Аёл эрини ювиши мумкин, лекин эр хотинини юволмайди. Чунки аёл бошқа эрга тегишидан олдин, ҳомила бўлса, туғишини кутиши ёки идда, яъни, тўрт ойу ўн кун кутиши керак. Бунга кўра, ўлган эр унга ҳозирча маҳрамдир. Бироқ эрда бундай ҳолат йўқ, у бемалол уйланиши мумкин, яъни, ўлган аёлга эри бирдан бегона бўлади ҳисоб.

Эркакларгина бор жойда ўлган аёлни ювишга аёл киши топишнинг иложи бўлмаса, бу эркаклардан бири қўлига латта ўраб (ғусл ўрнига) таяммум қилдиради. Аёлларгина бор жойда ўлган эркакни ювишга биронта эркак топилмаса, бу аёллардан бири қўлига латта ўраб таяммум қилдиради. Бундай ҳолларда ўликнинг маҳрам яқинларидан бирор киши бўлса, қўлига латта ўрамай таяммум қилдиради.

Гўдак қизни эркак, гўдак болани аёл ювиши мумкин (чунки балоғатдан олдин одоб ўринлари аврат ҳисобланмайди).

Ҳайъат раҳбари
Абдулазиз МАНСУР

Ҳотам АБДУРАҲМОН МАҲЖУБ,
Мисрдаги Зақозик университети профессори

ҚОҲИРАДАГИ “ЎЗБЕК БОҒИ”

Қоҳира шаҳрида «Ўзбек боғи» номида буюк бир тарихий гўша бор. Мақризий зикр этишларича, бу ўзбек гузари ат-Таббола вал-Лавқ ўртасида жойлашган. Холиж бўғози орқали Нил суви оқиб турадиган, Қоҳирадан чиқаверишдаги энг обод ва кўркем гузарлардан биридир.

Ўзбек маҳалласи Қоҳира шаҳрига Султон Қайтбой (1468—1496) даврида қўшилди ва ўша вақтнинг машҳур амирларидан бири бўлган Ўзбек ибн Татиш исмидан келиб чиқиб, “Ўзбек маҳал-

ласи” деб атала бошланди. Амирнинг ўзи шу маҳаллада яшагани боис уни гўзал масканга айлантиришга аҳамият бериб, қатор уйлар, саройлар, ҳосилгоҳлар қурдирди. Дўнглик ва чуқур жойларни кўмдириб, текислаттирди. Носирий бўғозидан сув келтириб, яна бир гузар барпо этди. Бу жойда кейинчалик 1494 (900 ҳижрий) йилнинг шаъбон ойида ўзининг машҳур жомеини қурди, унинг атрофида ҳаммомлар, тегирмонлар, иссиқхоналар тиклади. Бу ерга аста-секин одамлар жойлаша бошлаб, унинг майдони ҳам кенгайиб борди.

Амир Ўзбек 1477 (882 ҳижрий) йили маҳалла қурилишини тугатиб, Султон Қайтбойни таклиф этди. Султон Қайтбой гузардаги узун қасрга келиб жойлашди. Бир кеча шу ерда тунади. 1485 (890 ҳижрий) йил шаъбон ойида ўзбек қалъасининг очилиш маросими ўтказилди. Шу кунни Амир Ўзбек барча амир (волий)ларини қас-

рига чорлаб, зиёфат берди. Атрофга турли қандиллар ўрнатилди. Гузарга карвонлар қатнай бошлади, кенг майдонда чодирлар тикланиб, одамлар бу ерга истироҳат ва гаштак учун кела бошладилар. (Шайх Шамсиддин Қодирий бу ҳақда гўзал қасида ҳам битганлар).

Ўзбек минтақасининг гуллаб-яшнаши йўлида қилган тенгсиз хизматлари учун Султон Қайтбой Амир Ўзбекка илгари қурол-яроғ хазинаси учун вақф қилинган катта ерни расмий ишончнома орқали тортиқ қилди.

XVII асрда ҳажга отланиб Мисрга келган дамашқлик ҳожи Абдулғани Исмоил Дамашқий ўзбек маҳалласида яшайдиган Бакрий саййидлари сулоласининг шайхи Шайх Зайнулобидин Бакрийнинг уйида меҳмон бўлди. Нобилисийнинг “Жаннат гўшаларидан бири, чаманзору гулзорга, равҳу райҳонга бурканган ўзбек гузаридagi узун суҳбатлар тўғрисида”ги сўзларига кўра, ҳожи гузарда қад ростлаган кўркем ва шинам уйлар, тартибли дарахтлар, узун ва кенг кўчаларни кўриб, қойил қолган. Ўша вақтда ўзбек маҳалласининг экинзор ерлари ҳайдалган ва ҳар йилги одатга мувофиқ “Хос” экинини экиш тугалланган эди.

Нобилисий ҳазратлари нафақат ўзбек гузари, балки унинг соҳиби амир Ўзбекнинг ҳам хайрли ишларига қойил қолганларини ифодалаб, ўзбек гузарининг чароғонлиги гузарнинг фаришталар тushадиган муборак гўшалигидан, деб бу ҳақида қасида битганлар.

XVIII асрга келиб ўзбек маҳалласи Қоҳиранинг бой-бадавлат ва нуфузли оилалари яшайдиган масканга айланди. Мисол учун 1750 йиллари Катхудо, Ал-Инкишорийлар, ал-Азбонлар шу маҳаллада яшашган.

Муҳаммад Али ва унинг халифалари замонида ўзбек минтақаси миллий минтақа мақомига эга бўлди.

Маҳалла уйларининг деразалари ўта нозик дид билан қурилган айвончалидир. Бу айвонча (бал-

кон)лар Қоҳира аҳолиси йил бўйи гаштак қуриб, дам оладиган томонга қараган эди. Кейинчалик бу ерда Оврупа боғлари каби тартибда ўзбек истироҳат боғи барпо этилди.

Қоҳира шаҳри зиёратига келган ажнабий сайёҳ ўзбек маҳалласини кўрмай кетмайди. Сафарномаларида албатта бу ҳақда таассуротларини ёзиб қўяди. Масалан, фаранг сайёҳи Саври (SAVRY-1780) ўзбек маҳалласини «Қоҳира шаҳрининг энг кенг гўшасидир, у узун қасрлар, ҳар лаҳзада ранги ва кўриниши ўзгариб турадиган ранг-баранг чироқларга эга, катта кўл бўйидаги обод жойи», деб ёзган.

Яна бир фаранг сайёҳи Шамбийон ўзбек майдонида ўтган бир мавлуд маросимига гувоҳ бўлади. Бу диний маросимда одамлар майдонни шеър, куй-кўшиқ ва рақсларга тўлдирганларини, баъзилар Қуръон тиловати билан машғул бўлса, уч юз чоғли дарвеш зикр ҳалқасини ташкил қилиб, бир овоздан «Ла илаҳа иллаллоҳ» деб такрорлаётганларини, улардан сал узоқроқда беш юз нафардан ортиқ одам Аллоҳ номини юракдан зикр этиб, минг мароталаб такрор-такрор ўқиётганларининг гувоҳи бўлганини, диний маросим дунёвий шоду хурсандчилик ва байрам тантаналари билан уйғунлашиб кетганидан ҳайрон қолганини таъкидлайди.

Инглиз сайёҳи Эдвард Уиллям Лин 1834 йили ўтган мавлуди шариф маросимида барча кўчалар қандиллар билан чароғон бўлганини, кўп қоҳираликлар рабиуссоний ойининг аввалги ўн кунини ўзбек боғида ўтказганларини, шеърхонлик, аския, дорбозлик, рақс ўйинлари бўлганини, гузарнинг жанубидаги Бакрий бозори кўчасида ҳар тунда дарвешлар зикр ҳалқасини шакллантириб, баланд овозда «Пайғамбарга саловот айтмаган кўзга туз тушсин», деб жўр бўлаётганларини, шу жойни 200-300 қандил ёритиб турганини, ҳатто бу томошаларни насроний диндорлари ҳам кўришга чиққанларига кўзи тушганини баён қилади.

Яна бир инглиз сайёҳи Ричард Бэртон 1853 йили ўзбек маҳалласини зиёрат этиб, унга Фарб одатлари кириб келгани, чунончи, бир қанча одамлар ҳар тун ой ёруғида ўзбек истироҳат боғига олиб борувчи шоҳқўчада ўтириб, туркий ва юнон муסיқалари ўртасидаги фарқларни тинглаб, мунозара қилишганини, нўхат, мош таомларини еб, қаҳва ёки бошқа роҳатбахш ичимликлар ичиб, тонггача ҳазил-мутойиба билан вақти чоғлик қилишларини эслади.

XIX аср охири ва XX аср бошларида — Худойвий Аббос Ҳилмий Иккинчи (1892 -1914)

даврида ўзбек маҳалласи тамомила «фаранг» (яъни, тартибли, жуда чиройли) маҳаллага айланган эди. 1898 йили ҳаж сафари давомида Қоҳирага келган турк жаноб Шаҳобиддин ўзбек маҳалласи тўлалигича оврупа-ча маҳаллаларга ўхшаб кетгани, унинг истироҳат боғи Қоҳирада яшовчи оврупалик меҳмонларнинг қароргоҳи бўлгани, боғда Марказий Африканинг ўта нозик ва хушбўй гаройиб дарахлари кўпайганини баён этади.

Шунингдек, у ерда сокин ва мунгли куйлар чаляётган ҳарбийлар дастасини, ўзларини насроний ҳисоблаб, ҳаддан ташқари ясаниб юрган аёлларни кўрганини, шунда «Нега уларга муслима аёллар кийимида бунчалик ясан-тусан қилишга рухсат берилади?» деган саволдан ўзини тия олмаганини зикр қилади.

Турк сайёҳи ва маданиятшуноси Холид Зиёуддин 1909 йили Қоҳирани зиёрат қилади ва шу ерда сурадли китобини нашр эттиради.

Ўзбек боғи Қоҳира аҳолиси учун ҳам жуда қадрли эканига ишора қилади, чунончи, қайсидир хорижий ширкат ўзбек боғини сотиб олиш учун Миср ҳукуматига бир милён лира беришини айтиб, мурожаат қилганида ҳукумат бу таклифни қатъий рад этганини билдиради.

Ўзбек минтақаси ҳинд сайёҳи Ҳасан Низомий Деҳлавий ҳазратларини ҳам қойил қолдиргани унинг 1911 йилда Қоҳира сафаридаги битикларида айтилади. Сайёҳ ўзбек кўчалари Париж кўчаларидек кенг ва равон эканлиги, оврупаликлар яшайдиган биноларнинг нақадар кўркемлиги, айниқса, бир юнонлик бошқарадиган барча қулайликларга эга ажойиб меҳмонхона унда чуқур таассурот қолдирганини мамнуният билан таъкидлайди.

Комилжон РАҲИМОВ
таржимаси

Эркин МАЛИК

ДОВОНДА

Биз минган “Нексия” Китоб билан Самарқанд оралигидаги Тахтиқорача довони томон борарди. Кечаси қор ёққан, одамлар биринчи қор билан бир-бирларини қутлар эди. Асфалт йўл ҳали совуб улгурмаган, қор эриб, билчиллаб ётибди. Ҳайдовчилар ҳам, машиналар ҳам ҳали сирғанчиқ йўлларга ўрганмаган. Осмон булут, ҳаво унчалик изиллатмайди. Ана шу илиқлик туфайли довон сари юрган эдик. Хаёлимизда довон йўллари эриб ётарди гўё.

Таваккал билан довон остидаги постга ҳам етиб келдик. Йўл очиқ. Демак, тепада хатар йўқ. У тарафдан ҳам мошиналар тушиб келяпти. Тоққа қор кўпроқ тушган бўлса керак деб ўйлаган эдик, ҳамма жойга бир текисда тушибди. Қатнов одатдагидан камроқ. Йўлни ўзимизники қилиб, хотиржам чиқиб борапмиз.

Арчалар шохи қордан эгилган. Баҳайбат қояларнинг қор тегмаган қовурғалари булутлар орасида гоҳ кўриниб, гоҳ кўринмай қолади. Табиатнинг бу маҳобати олдида ўзимизни жуда заиф сезамиз. Юрак жунбушга келиб, гурс-гурс уради. Бундай пайтда ҳар қандай одам Аллоҳнинг қудратини ўйлайди, беихтиёр тафаккур қила бошлайди.

– Қаранглар, – деди йўлдошларимиздан бири ўйларимни уққандек, – Худойим неча миллионлаб тонна сувни осмону фалакка кўтариб қўйибди. Бирданига ташлаб юборса борми, ҳай-ҳай-й-й-й... Ўзи меҳрибон, зарраларга бўлиб, гоҳ ёмғир, гоҳ қор қилиб ёғдиради...

– Ҳа, – деди бошқаси ҳам ҳаяжонини яшира олмай, – «Ерни бир тўшак, тоғларни эса ерни тутиб турувчи қозиклар қилиб қўймадикми», деб бежиз айтмаган.

– Тасаввур қилинглари-а, – дедим мен ҳам жим туrolмай, – охиратда мана шу қудратли тоғлар бамисоли туянинг жунидек титилиб, учиниб юра экан...

Довон йўли айланма. Бир айланмадан боратуриб, наригисини кўриб бўлмайди. Бундай пайтда ҳайдовчилар кўпинча таваккал қилишади. Сизгилари, тахминлари ўзларидан олдинда юради. Кўз олдларида бола-чақалари туради, қолаверса, биз каби йўловчи мижозларни ҳам ўйлаш керак. Шундай пайтлари Худо берган умрнинг қанчалик омонат эканини ҳис қилишади.

Тахминимизча, кейинги бурилиш бизни довонга олиб чиқиши керак эди. Ундан у ёғи пастга тушиш... Нимагадир ҳайдовчилар чиқишдан

тушиш қийин, дейишади. Ҳа, одам боласи ҳам шунақа, сафари қариганидан кейин...

Бизни довонга олиб чиқадиган навбатдаги бурилиш бошқаларидан анча тик келишини билар эдик. Икки минг метргача кўтарилдик. Бу ёғига ҳам чиқишга ишончимиз комил эди. Қаршимиздан машина келмай қўйди. Бир томондан юришимизга қулай бўлгани билан, бошқа томондан юракка хавотир соларди.

Ана, довонга олиб чиқадиган бурилишга ҳам етдик. Бурилди-у, ўзимизни йўқотиб қўйдик. Ҳайдовчи йигит жуда чапдаст, ўктам экан. Худди машина орқага кетиб қолса, кўкраги билан тутиб қоладигандек бағрини рулга бериб, газни бир меъёрда ушлай бошлади. Ваҳима қилиб сал тезлатса борми, филдираклар чирпирак бўлиб, йўлдан чиқиб кетишимиз, секинласа, орқага кетиб... у ёғига тилим бормади... Йўлда учраган машиналар довондан ўтолмай, ортга қайтганлари экан. Ҳа, алданибмиз. Чеккага чиқайлик десак, бир қарич ҳам жой йўқ. Рўпарамизда “мардмисан, юриб кўр” дегандек битта мошина зўрға сиғадиган йўлак. Усти муз. Ҳозиргина Аллоҳнинг қудратини улуғлаб келаётган тилларимиз айланмай қолди. Бир машина сирғаниб, орқаси билан тўғри биз томонга тушиб келарди. Келиб урилса борми, биз бошқасига... Хайрият, Аллоҳ асради, бизга тегмай ўтдию кўпчилик ёпишиб, тўхтатиб қолишди. Ажабо, бизнинг машина ҳамон олдинга босарди. Бу нарса менга далда бўлди. Тилим калимага келиб қолди. Ўтирган жойимда худди машинани олдинга ундагандек, бор овозда: “Ла ҳавла вала қуввата, илла биллаҳил алийул Аз-и-и-и-м” деб тўхтамай тасбеҳ айта бошладим. Ҳайдовчи йигит тинмай: “Ҳа, тойчоғим, ҳа, шерим, бўш келма, айланай сендан, бўлақол, мени шарманда қилма, ўзингни яхши кўраман”, деб ёлборар, машина чамбарагини тинимсиз силаб-сийпалар эди. Мен бўлсам: «Ҳай бола тушмагур, Худога ёлборсанг-чи, ахир бу бир парча темирку», дегим келар, кўзим йўлда эди. Назаримда, машинанинг филдираклари музламага ёпишиб қолган-у, пастга эмас, юқорига қараб сирғалар, қандайдир куч машинани тепага қараб тортар эди. Музлама тузоғига тушиб, нима қиларини билмай турган йўловчилар бизни ҳайрон кузатишарди. Гўё биз дор устида томоша кўрсатаётгандек... Чунки улар чиқолмаган довонга биз чиқиб борардик.

Хайрият, хатар ортда қолди. Довонга чиқиб олдик. Ҳозиргина кўрганларимиз худди тушга

ўшарди. Довонда офтоб чарақларди. Субҳаналлоҳ, деб машинадан тушдик. Бу ердаги манзара юрагимизда ҳамон титраётган кўрқувни бир оз нари суриб, ўзига тортди. Тепамизда кўм кўк осмон. У нақадар тиниқ ва нақадар чексиз... қуёш қўл чўзса етгудек яқин. Воҳ унинг нурлари... қараб бўлмайди, яшиндек кўзни олади! Аммо иссиғи йўқ. Қор кўрпалари устида кумушдек ялтирайди. Бу мафтункор олам яна Куръон оятларини ёдга туширади: “Устиларингизда етти қават мустаҳкам осмонни бино қилдик. Ва доимо чарақлаб турувчи чироқни — қуёшни пайдо қилдик”. Ҳа, биз қуёшнинг булутлардан тепада чарақлаб турганини кўриб турардик. Ҳозиргина устимизда хўмрайган булутлар энди оёғимиз остида қолиб кетган. Улар ҳов олис-олисларда бўй кўрсатаётган тоғ чўққилари қадар ястаниб, чўли маликни эслатар эди. Аммо бу чўли малик безовта, қўй подаларидек юриб, довонга кўтарилиб келар эди. Нақадар ажиб манзара. Булутнинг ҳаракатини ердан эмас, тепадан туриб кузатиш...

Биз булутларнинг бизгача юриб, чиқиб келишини сабрсизлик билан кута бошладик. Ҳа, ўзимизни бир бора булутлар ичида кўришни хоҳлаб қолган эдик. Ана, уларнинг олди момиклари чувалиб, димоғимизга нам ҳаво урилди. Шу пайт бошқа бир мўъжиза рўй берди. Шундоқ тепамиздан, осмону фалакдан бир шамол тушиб келдики... шошиб ўзимизни қоя панасига олдик. Совуқдан қалтираб кетдик. Оёғимиз тагига келиб қолган булутлар худди оққушлардек ҳуркиб, пастга қараб қанот қоқарди. Тўлғониб, чайқаларди. Булут кўрпаси олис-олисларгача қимирлаб кетди. Кўм-кўк осмондан ўқтин-ўқтин тушиб келаётган кучли шамол булутларни довондан нари ҳайдарди. Демак, улар ўз сувларини воҳага тўкиши керак. Ҳукми илоҳий шундай! Совқотдик. Машина ичига кириб олдик. Шунда ҳайдовчимиз Ҳусниддин шоирона лутф қилди:

— Бошқа сайёрага келиб қолмадикми, акалар?

Қанақа «бошқа сайёра», укам?! Ўзимизнинг сайёра-ку бу! Кўрмаганмизми ҳеч? Кўрганмиз, фақат ибрат кўзи билан боқмаганмиз! Аслида, ҳар қадамда мўъжиза, ўзимиз эътибор қилмай-миз, холос.

Довондан пастлаб, Зарафшон воҳаси томон тушиб борардик. Олдинда Самарқанд...

Отамнинг айтганлари

Бир хунук воқеадан қалбим оғриди. Юрагимда санчиқ турди. Шу он юрагим қаерда жойлашганини билман, аммо қалбим қаерда экан, деб ўзимга савол бердим. Пичирлаб айтган саволим жаранглаб кетдим, ногаҳон қаршимда отамни кўрдим. Чақирдилар, ёнларига бориб ўтирдим. Отам киртайиб қолган кўзларини деразадан олисларга тикдилар. Кўнглим бу олижаноб чехрада шу маҳалгача ҳис қилмаганим нималарнидир туйгандек бўлди. Отам оҳиста, залворли қилиб сўзлай бошладилар:

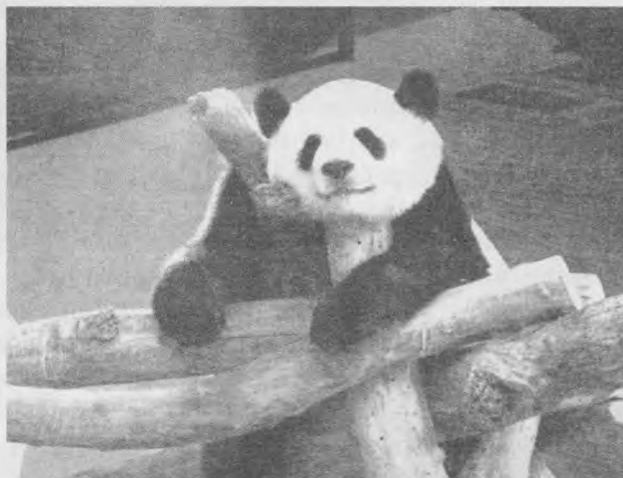
— Қизим, инсон танаси жисм ва руҳдан ташкил топган. Инсон хатти-ҳаракати, тарбияси уларнинг уйғунлигидан иборат. Танамиз руҳсиз ҳаракатлана олмайди. Руҳ кўзга кўринмайди. Аммо у инсон ҳаётида катта ўрин эгаллайди. Инсон қалби унинг руҳида жойлашган бўлади. Унинг ҳам қароргоҳи юракдир. Шунинг учун қаттиқ хурсанд бўлганингда ёхуд ҳаяжонланиб кетганингда юрагинг қаттиқ уради, аммо ғам тортиб, сиқилсанг, оғрийдди. Қалбинг қанча тоза бўлса, виждонинг олдида шунча пок бўласан...

Отам узоқ гапирдилар. Мен эса айтганлари ҳақида тинмай ўйлардим. Ниҳоят, бир хулосага келиб, ташқарига чиқдим. Қўлимни юрагим устига қўйдим: у «дук-дук» деб оҳиста урарди. Бояги оғриқлар бир зумда йўқолди...

НОЗИМА,
Тошкент шахри

Ҳорун ЯҲЁ

ТҮРТКҮЗ АЙИҚЧАЛАР

Бу жонивор кўнгилни эритиб юборар даражада ювошлиги билан ажралиб туради. Гўё қаршингизда ёввойи ҳайвон эмас, болалар дўқонидаги юшоқ ўйинчоқ тургандек.

Тўрткўз айиқча (панда) нима билан озиқланишини биласизми? Унинг доимий овқати бамбук. Катта ёшли айиқча бу ўсимликдан кунига ўн беш килогача тановул қилади. Яъни, бир йилда олти тонна дегани. Бу қийин вазифани уддалаш учун айиқча уззукун озиқланиши керак.

Тўрткўз айиқчаларнинг олти бармоғи бор. «Олтинчи бармоғи нима учун керак?» деб сўрасиз. Аллоҳ таоло яратган нарсалар албатта бирор мақсадга хизмат қилади, ҳар бир жисм, воқеа-ҳодиса замирида ҳикматлар яширин. Олтинчи бармоқ ҳам тўрткўз айиқчага емишни қўлларида маҳкам тутиб туришда асқотади.

Тўрткўз айиқчалар овқатланишдан бўш вақтда нима қили-

шади? Зўр ҳафсала билан дарахтни тирнашади. Бундай «меҳнат» давомида тирноқлар тозаланиб, ўткирланади. Бу эса йиртқи члардан қочаётганида унинг жонига ора киради: бир зумда тирмашиб дарахтга чиқиб олади.

Тўрткўз айиқчалар совуқ ва нам иқлимда яшагани боис болаларини горни эслатувчи инларида катта қилишади. Улар сентябрда кўзлари очилмаган ва тишларсиз туғилади. Туғилганида боласи онасидан саккиз юз баробар кичик бўлади! Бўйи тахминан ўн сантиметр, вазни бир юз қирқ грамм атрофида бўлади. Лекин тўққиз ойлигдаёқ улар йигирма етти кило тош босади. Бу вазнга етиш учун одам боласига олти йил керак.

Тўрткўз айиқчалар ҳайвонот оламининг фақат айрим вакилларига хос бўлган ажойиб хусусиятга эга: улар умуман тажовузкор эмас. Бунинг устига, ҳамма унинг ғоят хотиржам ва бир оз эринчоқлигини таъкидлайди. Йўқса, инсон яқин келганини сезган айиқча пинагини ҳам бузмаслигини қандай изоҳлаш мумкин?

Раҳматуллоҳ ДОНИЁР
таржимаси